

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Victoria Koitsaar

**RAAMATUPIDAMISE SEADUSES RAAMATUPIDAMISE SISE-
EESKIRJALE ESITATUD NÕUETE MUUTMISE VAJADUS**

Bakalaureusetöö

Õppekava ärindus, peeriala majandusarvestus

Juhendaja: Monika Nikitina-Kalamäe, MA

Tallinn 2021

Deklareerin, et olen koostanud töö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 7846 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Victoria Koitsaar

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 185991TABB

Üliõpilase e-posti aadress: v.koitsaar@gmail.com

Juhendaja: Monika Nikitina-Kalamäe, MA:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. RAAMATUPIDAMISE ARENG JA SISE-EESKIRI	7
1.1. Raamatupidamise areng kolmel viimasel aastakümnel	7
1.2. Raamatupidamise sise-eeskiri ja selle olulisus	11
1.3. Seadusest tulenevad nõuded raamatupidamise sise-eeskirjale	15
2. RAAMATUPIDAMISE SISE-EESKIRJALE ESITATUD NÕUETE MUUTMISE VAJADUSE UURING	19
2.1. Uuringu meetodika ja valimi kirjeldus	19
2.2. Uuringu tulemused	20
2.3. Järeldused ja ettepanekud	28
KOKKUVÕTE	32
SUMMARY	34
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	36
LISAD	39
Lisa 1. Lõputöö intervjuuküsimused	39
Lisa 2. Transkriptsioon intervjuust raamatupidaja Anu Allikveega	41
Lisa 3. Transkriptsioon intervjuust audiitor Stella Zdobnõhiga	45
Lisa 4. Transkriptsioon intervjuust raamatupidaja Janeli Tiiveliga	47
Lisa 5. Transkriptsioon intervjuust intervjuueeritavaga 1	49
Lisa 6. Transkriptsioon intervjuust Egle Vainulaga	53
Lisa 7. Intervjuu vastused intervjuueeritavalt 2	59
Lisa 4. Lihtlitsents	60

LÜHIKOKKUVÕTE

Töö pealkiri on „Raamatupidamise seaduses raamatupidamise sise-eeskirjale esitatud nõuete muutmise vajadus”.

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada raamatupidamise seaduses raamatupidamise sise-eeskirjale esitatud nõuete muutmise vajadus. Töös kasutab autor kvalitatiivset uurimismeetodit, mille jaoks teeb intervjuud kahe raamatupidajaga ning nelja audiitoriga.

Tulemustest selgub, et intervjueeritavad peavad üldiselt raamatupidamise sise-eeskirja koostamist oluliseks, kuid väiksematele ettevõtetele võib see olla kohustuseks, mida seadus nõuab. Raamatupidamise sise-eeskirju ei koostata vastavalt nõutele ning nende koostamisel ei lähtuta ettevõtte eripärast. Intervjuude käigus pakutakse välja eemaldada raamatupidamise sise-eeskirja koostamise kohustus väikeettevõtetele või anda neile võimalus koostada lihtsustatud raamatupidamise sise-eeskiri. Lisaks sellele võiks olla kohustus juhatuse liikme viseeringule. Intervjuudest lähtudes teeb autor omapoolse ettepaneku nõuete lisamiseks.

Võtmesõnad: raamatupidamise sise-eeskiri, raamatupidamise seadus, areng, olulisus.

SISSEJUHATUS

Eestis on olnud raamatupidamise sise-eeskirja koostamine kohustuslik kõikidele raamatupidamis-kohustuslastele alates riigi taasiseseisvumisest. Raamatupidamise seaduse §-i 11, mis sätestab nõuded raamatupidamise sise-eeskirjale, muudeti viimati 2017. aastal, kui tühistati raamatupidamise sise-eeskirja koostamise nõue mikroettevõtetele. Suuremad muudatused tehti §-s 11 viimati aastal 2005. Samas maailmas järjest enam automatiseeritakse tööprotsesse ja üha rohkem võtavad arvutid inimestelt tööd üle ning sellepärast on ka raamatupidajate töö aja jooksul oluliselt muutunud. Nõudeid raamatupidamise sise-eeskirjale ei ole raamatupidamise seaduses muudetud põhimõtteliselt 16 aastat. Raamatupidajad peaksid raamatupidamise sise-eeskirjast saama kogu vajaliku informatsiooni selle kohta, kuidas on ettevõttes raamatupidamine korraldatud. 2005. aastal oli raamatupidajate töö korraldatud teistmoodi võrreldes praeguse ajaga. Sellepärast tekkis autoril küsimus, kas raamatupidamise seaduses raamatupidamise sise-eeskirjale kehtestatud nõuded on asjakohased või oleks vajadus neid muuta.

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada raamatupidamise seaduses raamatupidamise sise-eeskirjale esitatud nõuete muutmise vajadus. Eesmärgi saavutamiseks püstitas autor kolm uurimisküsimust:

- 1) Milliseid puudusi esineb raamatupidamise sise-eeskirjades?
- 2) Kas raamatupidamise sise-eeskiri on oluline dokument?
- 3) Millised nõuded peaksid kehtima raamatupidamise sise-eeskirjale?

Töö on jaotatud kaheks osaks. Töö esimene osa on teoreetiline ning see koosneb kolmest alapeatükist. Esimeses alapeatükis käsitletakse raamatupidamise arengut kolmel viimasel aastakümnel. Teises alapeatükis annab autor ülevaate raamatupidamise sise-eeskirjast ja selle olulisusest. Lisaks sellele on välja toodud raamatupidamise sise-eeskirja teemal tehtud uuringud. Kolmandas alapeatükis võrreldatakse erinevatelt aastatel kehtinud nõudeid raamatupidamise sise-eeskirjale.

Töö teine osa on empiiriline ning koosneb kolmest alapeatükist. Esimeses alapeatükis tutvustatakse uuringu metoodikat ja valimi kirjeldust. Teises alapeatükis kirjeldatakse intervjuude tulemusi ning võrreldakse vastuseid alapeatükis 1.2. välja toodud uuringute tulemustega. Kolmandas alapeatükis antakse ülevaade järeldustest ning autor teeb omapoolsed ettepanekud. Teise peatüki valmimiseks kasutas autor kvalitatiivset meetodit. Selle jaoks intervjueriti kahte raamatupidajat ja nelja audiitorit. Viis intervjuud viidi läbi telefoni teel ja üks intervjueritavatest soovis vastused saata kirjalikult.

Töös kasutatakse terminit „sise-eeskiri” raamatupidamise sise-eeskirja tähenduses. Töös käsitletakse raamatupidajatena pearaamatupidajaid, raamatupidajaid ja raamatupidaja assistente. Lisaks käsitletakse töös audiitoritena ka vandeaudiitoreid.

Autor soovib tänada enda juhendajat Monika Nikitina-Kalamäed suure toetuse ja abi eest ning kõiki intervjueritavaid, kes olid nõus uuringus osalema. Samuti on autor tänulik enda tööandjale, kes on toetanud teda lõputöö valmimisel.

1. RAAMATUPIDAMISE ARENG JA SISE-EESKIRI

Viimase kolme aastakümne jooksul on raamatupidajate töö oluliselt muutunud. Üheks suurimaks põhjuseks on tehnoloogia pidev areng, mis aitab inimese tööd automatiseerida. Tänapäeval ei leia ilmselt ettevõtet, kes ikka veel kogu oma raamatupidamist paberil teeks, kuid kolmkümmend aastat tagasi oli see loomulik osa tööst, sest arvuteid ja tööprogramme ei olnud veel piisavalt saadaval. Suures osas ei ole aga muudetud alates 2005. aastast raamatupidamise seaduses raamatupidamise sise-eeskirja paragrahvi, kuigi raamatupidajate töö on selle aja jooksul oluliselt muutunud.

Järgnevates alapeatükkides käsitletaksegi raamatupidamise arengut kolmel viimasel aastakümnel. Antakse ka ülevaade raamatupidamise sise-eeskirjast ja selle olulisusest ning tuuakse välja raamatupidamise seaduses esitatud nõuded sise-eeskirjale ja kuidas neid aastate jooksul on muudetud. Lisaks esitab autor omapoolseid kommentaare ja arvamusi.

1.1. Raamatupidamise areng kolmel viimasel aastakümnel

Raamatupidamine on majanduse väga oluline osa. Ilma selleta on võimatu ette kujutada kaasaegset majandust ja ettevõtlust. Tihti ei mõeldagi selle peale, kuidas korraldati raamatupidamist enne ja milliseks see on nüüd arenenud. (Mukhametzyanov 2017) Enne seda, kui arvutid ja raamatupidamisprogrammid kasutusele võeti, oli raamatupidamine palju aeganõudvam töö kui see on tänapäeval ning väga kergesti võisid tekkida töö tegemisel vead. 2019. aastal tehti uuring traditsioonilise raamatupidamise kohta ning selleks küsitleti ettevõtete juhte ja finantsspetsialiste. Uuringust tuli välja, et ainult 38% vastanutest uskus ettevõtte finantsandmete õigsust ning 70% arvasid, et on teinud valede finantsandmete põhjal olulisi äriotsuseid. (Tucker 2020)

Raamatupidajate töös toimus suur muudatus 20. sajandil, kui töös võeti kasutusele lauaarvutid. Programmid (nagu Microsoft Excel) pakkusid raamatupidajale võimalust kasutada elektroonilist arvutustabelit. Uutes programmides oli palju funktsioone, mille tõttu ei olnud vajadust enam kasutada kalkulaatorit, täita pliiatsiga pearaamatut ning kuna töö toimus arvutis, siis paberikulu

muutus palju väiksemaks. Lisaks sellele oli arvutite kasutuselevõtu positiivne külg see, et vigade arv vähenes. (Pepe 2011)

20. sajandi lõpus tekkisid dokumendihaldussüsteemid, mis võimaldasid tehinguid teha juba ilma paberit kasutamata. 2001. aastal tutvustas Thomson Reuters ettevõtetele personaalseid kliendiportaale, mis aitasid kliendile olla kättesaadavad 24 tundi seitse päeva nädalas. See aitas kaasa paremale suhtlusele, koostööle ja teenuse pakkumisele. Internetil, telefonil ja sotsiaalmeedial on olnud väga suur mõju ettevõtete toimimisele tänapäeval. (Türegün 2019, 90)

Tänapäeval pole enam võimalik teha raamatupidamist ilma arvuti ja raamatupidamistarkvarata. Aastate jooksul on raamatupidamistarkvarad muutunud üsna keerukaks ja kalliks. Samas peavad tarkvaraarendajad programme kogu aeg uuendama selleks, et iga ettevõtte eripärasid arvestada ja et kõik saaksid seda kasutada. (Enofe *et al.* 2012, 78).

Interneti tehnoloogia üks viimased arenguid on pilvepõhised programmid ning see on toonud kaasa muudatusi ka raamatupidamise valdkonnas. Pilvepõhisel raamatupidamisprogrammil on sama funktsioon nagu tavalisel raamatupidamisprogrammil, kuid pilvepõhises programmis salvestatakse kõik andmed välisserverisse ja kogu infole pääseb ligi igal pool, kus on interneti olemasolu. (Soni *et al.* 2018, 36)

Arvatakse, et esimene pilvepõhine raamatupidamistarkvara on NetLedger, mida täna teatakse NetSuite nime all ning ettevõtte alustas tegevusega 1999. aastal. Esialgu olid pilvepõhised raamatupidamistarkvarad suunatud suurtele organisatsioonidele. Suurtel ettevõtetel oli palju kontoreid üle maailma ning pilvetehnoloogia abil oli võimalik teha tööd igal pool samade andmetega. (Depper) Tänapäeval on pilvepõhised programmid kasulikud eelkõige väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele. Väiksematel ja keskmise suurusega ettevõtetel ei ole üldiselt ressursi, et luua firmasiseseid IT-süsteeme. Pilvepõhine raamatupidamistarkvara annab neile suuremate ettevõtetega samaväärse võimaluse. (Khayer *et al.* 2020) Heidi LaMarca, kes on ettevõtte Windham Brannoni tegevjuht arvab, et pilvepõhine raamatupidamine on suurepärane edusamm raamatupidamismaailmas, mis lihtsustab tööd ja aitab pakkuda paremaid tulemusi klientidele (Happy ... 2018).

Tänapäeval peaaegu pooled väiksed ja keskmise suurusega ettevõtted kasutavad raamatupidamises pilvepõhist programmi, kuid umbes 10 aastat tagasi domineerisid arvutipõhised programmid (Arrowsmith 2017). Pilvepõhise raamatupidamisprogrammi suurim eelis on piiramatute kasutajate arvu ligipääs andmetele reaalsajas ning kõigil on alati kasutamiseks värsket informatsiooni. Pilvepõhiste programmide miinuseks on see, et iga uue ettevõtte jaoks tuleb osta litsents ning see võib kalliks osutuda, samas kui arvutipõhistesse programmidesse saab nii palju ettevõtteid juurde lisada, kui inimene soovib. (Lam 2014)

Indias tehti 2018. aastal uuring pilvetarkvara teadlikkusest ja kasutuselevõtust. Küsitlus viidi läbi Indias ning sellele vastas 160 töötajat erinevatest tegevusvaldkondadest. Uuringust tuli välja, et pigem kasutavad pilvepõhist raamatupidamistarkvara suured ettevõtted, kus on rohkem kui 250 töötajat ning vähem kasutavad selliseid programme ettevõtted, kus on vähe töötajaid. Uuringus otsiti ka põhjendusi, miks ettevõtted ei ole kasutusele võtnud pilvepõhist raamatupidamise programmi. Ligikaudu 72% vastanutest muretsseb pilvepõhise raamatupidamisprogrammi turvalisuse pärast. Lisaks sellele olid veel suuremateks põhjusteks programmide liiga kõrge hind ning ei nähta pilvepõhistes raamatupidamistarkvarades midagi kasulikku. (Soni *et al.* 2018, 36)

McNichols (2020) märkis, et pilvepõhised programmid kasutavad krüpteerimist ja kaheastmelist autentimist, et tagada ettevõtete turvalisus. Teenuspakkujad oleksid ka ise ohustatud, kui kõrvaline isik andmetele juurdepääsu saab, nii et turvalisus on väga kõrgel tasemel.

Eestis tuldi aastal 2012 välja täielikult veebipõhise raamatupidamistarkvaraga. Eesti esimene pilvepõhine raamatupidamistarkvara on SimplBooks ning asutatud sai see omanike isiklikust vajadusest, kuna Eestis turul veel midagi sellist ei olnud. (SimplBooks ... 2021)

Autori arvates on pilvepõhistele raamatupidamistarkvaradele üleminek olnud suur areng. See teeb töötajatele töö tegemise lihtsamaks ja kiiremaks. Ühel ajal saavad mitu inimest korraga toimetada samade andmetega ning ka üksteist läbi selle aidata, mis on eriti mugav ja vajalik nüüd, kus tööd tehakse põhiliselt kodukontorites. Lisaks sellele tehakse pilveprogrammides varukoopiaid, mis vähendavad riski selle üle, et kogu töö läheb kaduma. Ettevõtte andmeid hoitakse kindlates serverites ning kui ise kasutada turvalisi paroole ja interneti võrguühendust, siis autor ei näe põhjust, miks ei ole pilveprogrammide kasutamine turvaline.

Tänapäeval on raamatupidamisprogrammidel mitmesuguseid liideseid, mis teevad selle kasutamise kiiremaks ja mugavamaks. Erinevates programmides võivad olla eri võimalused ning selle järgi saabki raamatupidaja või ettevõtte omanik vaadata, mis just temale sobiks.

Aastal 2017 ühendati ERPLY Books raamatupidamistarkvara Swedbanki ärikliendi internetipangaga, mis aitab veelgi rohkem raamatupidamise tööd kiirendada. Panga ühendamine raamatupidamistarkvaraga tähendab seda, et pangatehingud liiguvad pangast raamatupidamisprogrammi automaatselt ning sellisel juhul ei ole vaja faile enam importida ega ka eksportida. Lisaks sellele saab ühe nupule vajutusega ettevalmistatud makseid tasumisele saata. (Swedbank ... 2017)

Kasutusel on ka e-arved. E-arve on arve, mis liigub tarkvarasüsteemide vahel ning seda ei ole vaja käsitsi sisestada. Süsteem suudab ise lugeda kogu info arvetelt. (Mis on ...) 2019. aasta juulis läks Eestis avalik sektor üle e-arvetele ehk avaliku sektori asutustele saab arveid saata ainult e-arvetes. Selline otsus tehti sellepärast, et oleks ühtne süsteem ja see hoiab ka aega kokku. Nendel, kellel ei ole raamatupidamisprogrammi kasutusel, saavad tasuta saata e-arveid kasutades e-arveldaja keskkonda. (Haavala 2019)

Kuludokumentide haldamiseks on samuti olemas liides raamatupidamisprogrammidel. CostPocketi abil saab pildistada tšekke ja arveid ning edastada siis kogu info otse raamatupidamistarkvarasse. See tähendab, et paberdokumente ei ole vaja enam koguda, sest kõik on olemas digitaalselt. (Kuludokumendid ...)

Lisaks eelmistele liidestele on olemas veel võimalus esitada käibedeklaratsiooni Maksu- ja Tolliametile otse läbi raamatupidamisprogrammi. Enam ei ole vaja programmist faile alla laadida ja seejärel importida Maksu- ja Tolliametisse, vaid seda saab teha kasutades masin-masin liidest. (Merit Aktiva ... 2019)

21. sajandi algusest on inimkond infotehnoloogia valdkonnas teinud märkimisväärseid edusamme. Samuti on räägitud sellest, et spetsialistide järgmine ülesanne on trennida roboteid iseseisvalt mõtlema ja vastavalt olukorrale reageerima. Ehkki praegu on arvutid olnud raamatupidajale kasuks, et tööd kiiremini ja täpsemalt teha, siis tehnoloogia areng võib seda aastate jooksul oluliselt muuta. (Türegün 2019, 90-91)

Inimesed peavad kohanema tehnoloogia uuendustega ja sellega, et tööd võib jääda ainult vähemaks. Näiteks saavad raamatupidajad olla ka kliendinõustajad ja aidata neil äri laiendada. Tänapäeval on palju programme, mida kasutada ja millega kliendile abiks olla. Kogu aeg küll kõik areneb, aga see annabki võimaluse leiutada justkui uus raamatupidaja amet, kes saab rohkem klienti aidata kui kunagi varem. (T100 Extra ... 2016)

Tehnoloogia areng on olnud väga kiire ja elu muutev viimase kolme aastakümne jooksul. Raamatupidajate töö on nende aastate jooksul muutunud. Arvutid ja raamatupidamisprogrammid on tööd automatiseerinud ja selle käigus ka kiirendanud, nii et üks töötaja jõuab ära teha selle, mida enne tegi mitu töötajat. Lisaks sellele on programmide suureks eeliseks see, et need aitavad vältida inimlikke vigu.

1.2. Raamatupidamise sise-eeskiri ja selle olulisus

Ettevõtete jaoks on tähtis nõuetele vastavalt tehtud raamatupidamine, kus kajastatakse korrektselt ja usaldusväärset informatsiooni. Raamatupidajad kajastavad tehtud tehinguid ja reaalseid fakte toimunu kohta ning seovad need üheks tervikuks. Kogu info peaks olema loetav ja arusaadav kõikidele inimestele, kes soovivad ettevõtte finantsarvestusest informatsiooni saada. Selleks, et see nii oleks, peab ettevõtte raamatupidamise korraldamisel olema kindel süsteem. (Allikvee 2008, 13-14) Süsteemi loomist ja selle järgimist ning raamatupidajate igapäevase töö korraldamist aitab raamatupidamise sise-eeskirja koostamine ja selle kasutamine.

Raamatupidamise sise-eeskiri on ettevõtete sisekontrolli alus (Hightower 2008). See peaks kirjeldama raamatupidamistoiminguid ning sellega seotuid põhimõtteid ja protseduure võimalikult arusaadavalt ning lihtsalt (McMillan 2010). Raamatupidamise sise-eeskiri on kriitilise tähtsusega selleks, et kõik mõistaksid dokumenti ühtemoodi ning sellepärast tuleb selles esitada õiget informatsiooni ja vajadusel seda ka uuendada (Collings 2016).

Raamatupidamise sise-eeskirja koostamine on kohustuslik peaaegu kõikidele raamatupidamiskohustuslastele. Eestis ei ole kohustatud seda nõuet täitma ainult mikroettevõtjad. (RPS § 11 2019) Raamatupidamise sise-eeskiri ei ole kasutu dokument, mis on lihtsalt seadusega nõutud. Raamatupidamise sise-eeskiri on dokument, mis sisaldab kogu raamatupidamise korraldust ettevõttes ning see on oluliseks töövahendiks raamatupidajatele, kuid sellest saavad kasu teisedki

inimesed. Näiteks on see oluline dokument audiitoritele, maksuametnikele kui ka uuele raamatupidajale, kes ettevõttesse tööle asub. (Lepvalts 2013, 8-9)

Raamatupidamise sise-eeskiri on kasulik ainult sellisel juhul, kui see on koostatud läbimõeldult ja vastavalt ettevõttele (Rodes 2020). On olemas palju näidiseid ja juhiseid sise-eeskirja koostamiseks. Kui neid kasutada ettevõtte sise-eeskirja koostamiseks, siis tuleks neid kohandada ettevõtte jaoks sobivaks. See tähendab, et juurde tuleks lisada ettevõtte jaoks olulisi punkte ja eemaldada need, millega ettevõtte üldse kokku ei puutu. (Allikvee 2008, 31) Raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel tuleks alustada ettevõtte äriprotsessi analüüsimisest, et koostatav dokument tuleks võimalikult ettevõttele vastav. Nii tuleb raamatupidamise sise-eeskiri, mis päriselt ka kasutust leiab. (Lepvalts 2013, 9)

Raamatupidamise sise-eeskirjal on kolm peamist eesmärki: aitab küsimustele vastused leida, juhendab raamatupidajaid nende töös ning võimaldab järjepidavat äritehingute aruandlust. Raamatupidamise sise-eeskiri peaks andma vajalikku informatsiooni, et seda päriselt ka kasutataks. Raamatupidamise sise-eeskirja saab kõige tõhusamalt kasutada sellisel juhul, kui see on trükitud ühte dokumenti ning ei ole jaotatud mitmeteks osadeks erinevate töötajate jaoks. (Bragg 2007)

Ettevõttes oleks vaja koostada raamatupidamise sise-eeskiri struktuuri ja kontrolli loomiseks. Lisaks sellele on raamatupidamise sise-eeskirjal veel teisigi kasulikke omadusi. Töötajad saavad sealt informatsiooni, kes milliseid otsuseid ettevõttes langetab, ettevõtte poliitikast, enda tööülesannetest ja töötajate rollist ettevõttes. Samuti on see vajalik dokument selleks, et ühe töötaja ootamatu haigestumise korral saaks keegi teine töö üle võtta. (Bloom 1983)

Tavaliselt algab raamatupidamise sise-eeskirja dokument sissejuhatusega, kus selgitatakse dokumendi eesmärki ja seda, mida lugejad antud dokumendist teada saavad seda lugedes. Lisaks esitatakse sissejuhatuses juhtkonna vastutus ettevõtte raamatupidamise eest. Järgmises osas käsitletakse ettevõtte erinevaid valdkondi ja tuuakse välja, kuidas nad mõjutavad ettevõtte raamatupidamist. Siin osas selgitatakse ka ettevõtte struktuuri ja osakondade vastutust. Kolmandas osas selgitatakse raamatupidamise protseduure ja põhimõtteid ning aruandluse pidamist. Järgmises osas keskendutakse erinevatele raamatupidamisaspektidele, nagu näiteks kuluarvestus ja varude arvestus. Raamatupidamise sise-eeskirja dokumendi lõppu märgitakse tavaliselt abivahendid, mis aitavad kogu protsessi. (Kenton 2020)

Raamatupidamise sise-eeskiri peaks alati olema kaasaegne (Bragg 2007). Raamatupidamise sise-eeskirja võib muuta igal aastal, kuid üldiselt tuleks seda täiendada või teha parandusi juhul, kui seadusi on muudetud või ettevõtte on oluliselt muutnud enda äritegevust. Vajadus sise-eeskirja muuta on siis, kui need muutused on ettevõtte jaoks olulised. (Allikvee 2008, 30) Raamatupidamise sise-eeskirja peab säilitama seitse aastat pärast selle asendamist või ka muutmist (RPS § 12 2019).

Raamatupidamise sise-eeskirja olulisust on uuritud mujal maailmas. Alina-Teodora Ciuhureanu (2014) uuris, kas raamatupidamise sise-eeskirja koostamine on lihtsalt kohustus, mis on nõutud seadusega või on see ka päriselt vajalik. Ta viis läbi uuringu juhatajate ja administraatorite seas, et teada saada raamatupidamise sise-eeskirja olulisus. Uuringus osales 301 ettevõtet ning küsimustikule vastamise kriteerium oli, et vastamise päeval pidi ettevõttel olema registreeritud müügikäive.

Uuringust selgus, et ligikaudu 72% vastanutest on koostanud raamatupidamise sise-eeskirja. Vastavalt seadusele peabki Rumeenias kõikidel ettevõtetel olema raamatupidamise sise-eeskiri koostatud, vastasel juhul võib ettevõtet ees oodata kuni 4500 leu suurune rahatrahv. Peaaegu 18% vastanutest ei teadnud, kas neil on üldse olemas selline dokument. (*Ibid.*)

Uuringust selgus, et ligikaudu 53% ettevõtetest on raamatupidamise sise-eeskirja koostanud ainult kohustusest. 31% vastanutest peab raamatupidamise sise-eeskirja koostamist kohustuseks, aga samal ajal peavad seda ka vajalikuks dokumendiks ning ainult 17% vastanutest peab raamatupidamise sise-eeskirja vajalikuks, et tagada raamatupidamise kvaliteet. Uuringu autor uuris ka vastuseid vastavalt ettevõtte suurusest. Selgus, et mida väiksem ettevõtte, seda vähem olulisemaks sise-eeskirja peetakse. (*Ibid.*)

Kokkuvõttes selgus, et Rumeenia ettevõtted peavad sise-eeskirja koostamist pigem tüütuks kohustuseks kui vajalikuks dokumendiks. Ilmselt võis tulemus olla selline, sest küsitleti ettevõtete juhatajaid ning administraatoreid, kuigi kõige enam vajavad raamatupidamise sise-eeskirja raamatupidajaid, aga nende arvamust antud uuringus ei küsitud.

Manea (2017) viis Rumeenias läbi uuringu raamatupidamise sise-eeskirja koostamise ja selle uuendamise kohta riigiasutuste seas. Uuringu tulemuste saamiseks küsitleti 89 riigiasutuse raamatupidajat. Tulemustest selgus, et kõikide vastanute seas on kasutusel raamatupidamise sise-

eeskiri. 64% märkis, et nende raamatupidamise sise-eeskirja on koostatud raamatupidamise sise-eeskirjade koostamisele spetsialiseerunud ettevõtte. 32% uuringus osalejatest vastasid, et raamatupidamise sise-eeskirja on koostanud raamatupidaja ning 4% töid välja, et nemad ei tea, kes raamatupidamise sise-eeskirja koostanud on. Uuringus leiti veel, et 70% kõikidest vastanutest on teadlikud sellest, et nende üksuses on raamatupidamise sise-eeskirja uuendatud ning 30% vastanutest väitis, et nendel on see tegemata. Lisaks sellele tuli uurimusest välja, et 64% vastanutest peab raamatupidamise sise-eeskirja lihtsalt kohustuseks, et vältida trahve, 33% väitis, et raamatupidamise sise-eeskiri on vajalik dokument ning 3% ei osanud midagi vastata. Uuringus osalenud raamatupidajad peavad vajalikuks, et raamatupidamise sise-eeskirja koostamise õpetamiseks oleks olemas vastavad kursused. Nende puudumine on ka põhjuseks, miks raamatupidamise sise-eeskirja on koostanud sellele spetsialiseerunud ettevõtte. Vastanutest 36% on osalenud viimase kolme aasta jooksul raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitustel, aga 64% vastas, et nemad ei ole.

Kokkuvõtvalt tuli ka sellest uuringust välja, et rohkem peetakse raamatupidamise sise-eeskirja koostamist kohustuseks kui vajalikuks dokumendiks. Autori arvates võib olla selle põhjuseks asjaolu, et 64% riigiasutustest on lasknud raamatupidamise sise-eeskirja koostada sellele spetsialiseerunud ettevõttel ning asutuse raamatupidaja ei ole ise põhjalikult seda dokumenti lugenud, mistõttu ei näe ta selle kasulikkust. 32% vastanutest märkis, et nende töökohas on raamatupidamise sise-eeskirja koostanud raamatupidaja. 33% uuringus osalejatest pidas raamatupidamise sise-eeskirja koostamist vajalikuks. Vaadates kahe viimase suhtarvu suuruseid arvab autor, et need raamatupidajad, kes on ise koostanud raamatupidamise sise-eeskirja, näevad rohkem selle kasulikkust ning on koostanud selle vastavalt riigiasutuse eripärale ja vajadustele.

Raamatupidamise sise-eeskirjade koostamine on Eestis kohustuslik peaaegu kõikidele raamatupidamiskohustuslastele. Autori arvates on ettevõtte vajadustest ja nõuetest lähtuv raamatupidamise sise-eeskiri vajalik dokument raamatupidajate töös. Uue raamatupidaja tulekul ettevõttesse saab töötaja kogu info raamatupidamise korralduse kohta just sellest dokumendist. Samuti on see oluline dokument juhtudeks, kui raamatupidaja haigestub ning teine töötaja peab kiiresti tema ülesanded üle võtma.

1.3. Seadusest tulenevad nõuded raamatupidamise sise-eeskirjale

Eestis on raamatupidamise sise-eeskirja koostamine olnud kohustuslik juba 1991. aastast. “Raamatupidamise põhimäärus” jõustus 1. jaanuaril 1991. aastal ning punktis viis oli märgitud ära raamatupidamise sise-eeskirja kohustus raamatupidamiskohustuslastele. (Raamatupidamise ... 1990)

Esimene raamatupidamise seadus võeti Eestis vastu 8. juunil 1994. aastal ning § 16 kehtestas nõuded raamatupidamise sise-eeskirja koostamisele (RPS § 16 1994). Tabelis 1 on näha “Raamatupidamise põhimääruse” ja 1994. aasta raamatupidamise seaduse nõudeid raamatupidamise sise-eeskirjale. Võrreldes “Raamatupidamise põhimäärusega” muudeti nõudeid raamatupidamise sise-eeskirjale. Tabelis 1 on rohelise värviga märgitud nõuded, mis lisati raamatupidamise seadusesse võrreldes “Raamatupidamise põhimäärusega”. Punasega on nõuded, mis varasemalt kehtisid, kuid raamatupidamise seaduse vastuvõtmisega need jäeti välja. Sinisega on märgitud need punktid, mis on jäänud põhimõtteliselt samaks, aga mida on mingil määral muudetud või täiendatud. Sinist värvi nõuete kõrval asuvad sinist värvi nooled näitamaks, milliseks muutus 1991. aastal kehtinud nõue 1994. aastal vastu võetud õigusaktiga. Musta värviga on punktid, mida ei muudetud. Alapeatükis 1.3. esitatud tabelis 2 on kasutatud sama loogikat. 1994. aasta raamatupidamise seadusesse lisati kohustus kirjeldada ettevõtte kontoplaani ning koodide ja lühendite kasutamist. Suuremad muudatused puudutasid veel ka vara liigitamise kohustust põhi- ja käibevaraks, tekkis kohustus kirjeldada automatiseeritud andmetöötuse süsteemi kasutamist ning säilitada raamatupidamisdokumente. Väiksemad muudatused tehti sõnastuses, kuid sisulist muutust nendes ei olnud. Neid muudatusi saab näha tabelis 1 ning need on märgitud sinise värviga. Lisaks nõuti seaduses, et raamatupidamiskohustuslane peab säilitama raamatupidamise sise-eeskirja 10 aastat peale muutmist või asendamist. (Raamatupidamise ... 1990; RPS § 16 1994)

Raamatupidamise seaduse vastuvõtmisega 1994. aastal täpsustusid raamatupidamise sise-eeskirja koostamise nõuded. Autori arvates olid raamatupidamise põhimääruses väga üldised nõuded raamatupidamise sise-eeskirja koostamise kohta, kuid 1994. aastal vastuvõetud raamatupidamise seaduses olid need juba palju konkreetsemad.

Tabel 1. Raamatupidamise sise-eeskirjale esitatud nõuete võrdlus 1991. ja 1995. aastal

Nõuded raamatupidamise sise-eeskirjale 1991. aastal	Nõuded raamatupidamise sise-eeskirjale 1995. aastal
<p>Raamatupidamise sise-eeskiri sisaldab järgmisi nõudeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • majandusoperatsioonide dokumenteerimine; • raamatupidamisaruanne koostamine ja analüüs; • raamatupidamisregistrite pidamine; • dokumendikäive; • inventuuride tegemine; • dokumentide töötlemine. 	<p>Raamatupidamise sise-eeskiri sisaldab järgmisi nõudeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • majandustehingute dokumenteerimine; • automatiseeritud andmetöötluse süsteemide kirjeldamine; • aruannete koostamise kord; • raamatupidamisregistrite pidamine; • dokumendikäive; • varade ja arvelduste inventeerimine; • kontoplaani, lühendite ning koodide kasutamise kirjeldamine; • vara liigitamine käibe- ja põhivaraks; • raamatupidamisdokumentide säilitamine.
<p>Raamatupidamiskohustuslasel peab olema ettevõtte siseste juhendite ja normatiivaktide kogu, mis reguleerivad raamatupidamist ning vajadusel seda täiendatakse.</p>	<p>Raamatupidamiskohustuslane peab säilitama raamatupidamise sise-eeskirja 10 aastat peale selle muutmist või asendamist.</p>

Allikas: Raamatupidamise ... 1990; RPS § 16 1994

Aastal 2003 jõustus uus raamatupidamise seadus. Üldises plaanis palju muudatusi ei tehtud. 2003. aastal jõustunud seadusesse lisati kohustus koostada raamatupidamise sise-eeskiri, mis muuhulgas reguleerib ka arvutitarkvara kasutamist raamatupidamises. Lisaks sellele parandati mõne nõude sõnastust, kuid otseselt tähendus neil ei muutunud. Raamatupidamise seaduses lühendati sise-eeskirja säilitamise kohustust. (RPS § 16 1994; RPS § 11 2002) Alates 2003. aastast sätestab raamatupidamise seaduse § 12 lg 4, et raamatupidamise sise-eeskirja peab säilitama 7 aastat peale selle uuendamist või asendamist. (RPS § 12 2002)

Aastal 2005 uuendati raamatupidamise seaduse §-i 11. Tabelis 2 on näha, et olulises osas jäi paragrahv samaks, kuid seda täiendati võrreldes 2003. aastal jõustunud raamatupidamise seadusega. Kontoplaani koostamise nõue jäi, kuid täiendati kohustusega lisada kontode sisu kirjeldus. Lisaks sellele lisati juurde paragrahvi kohustus kajastada raamatupidamise sise-eeskirjas sisekontrolli meetmete rakendamisega seotud asjaolusid, tulude ja kulude kajastamist kasumiaruande kirjetel ning ettevõttes kasutatavaid arvestuspõhimõtteid ja informatsiooni esitusviisi. (RPS § 11 2002; RPS § 11 2004)

Tabel 2. Raamatupidamise sise-eeskirjale esitatud nõuete võrdlus 2003. ja 2005. aastal

Nõuded raamatupidamise sise-eeskirjale 2003. aastal	Nõuded raamatupidamise sise-eeskirjale 2005. aastal
<p>Raamatupidamise sise-eeskiri sisaldab järgmisi nõudeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • majandustehingute dokumenteerimine ja kirjendamine; • algdokumentide käive ja säilitamine; • raamatupidamise arvutitarkvara kasutamine; • raamatupidamisregistrite pidamine; • varade ja kohustuste inventeerimine; • aruannete koostamise kord; • kontoplaani, lühendite ja koodide kasutamise kirjeldamine; • vara liigitamine käibe- ja põhivaraks. 	<p>Raamatupidamise sise-eeskiri sisaldab järgmisi nõudeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • majandustehingute dokumenteerimine ja kirjendamine; • algdokumentide käive ja säilitamine; • raamatupidamise arvutitarkvara kasutamine; • raamatupidamisregistrite pidamine; • varade ja kohustuste inventeerimine; • aruannete koostamise kord; • kontoplaan koos kontode sisu kirjeldusega; • tulude ning kulude kajastamine kasumiaruande kirjetel; • ettevõttes kasutuses olevate arvestuspõhimõtete ja informatsiooni esitusviis; • raamatupidamise korraldamine ja sellega seotud sisekontrolli meetmete rakendamisega seotud punkte.
<p>Avaliku sektori raamatupidamiskohustuslased peavad muuhulgas lähtuma veel sellest, et raamatupidamise sise-eeskiri tuleb koostada arvestades üldeeskirja nõudeid.</p>	<p>Avaliku sektori raamatupidamiskohustuslased peavad muuhulgas lähtuma veel sellest, et raamatupidamise sise-eeskiri tuleb koostada arvestades üldeeskirja nõudeid.</p>

Allikas: RPS § 11 2002; RPS § 11 2004

2016. aastal jõustunud raamatupidamise seaduse redaktsiooni §-s 11 muudeti ära sõna kohustus kohustise vastu, kuid sisuliselt midagi ei muudetud (RPS 2015 § 11). Raamatupidamise sise-eeskirja paragrahvis ei tehtud sisulist muudatust 12 aastat järjest. 2017. aastal lisati juurde paragrahvi punkt, mis vabastab raamatupidamise sise-eeskirja koostamisest mikroettevõtjad. Lisaks muudeti lõiget 2. Enne pidi riigiraamatupidamiskohustuslane koostama raamatupidamise sise-eeskirja, arvestades üldeeskirja nõudeid, kuid alates 2017. aastast tuleb arvestada avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendi nõudeid. (RPS 2016 § 11) Tegelikult jäi § 11 lg 2 sisuliselt samaks, sest muudeti üldeeskirja juhendi nimi avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendiks, kuid õigusakt jäi samaks.

Raamatupidamise korraldamine ettevõtetes on aja jooksul muutunud. Raamatupidamise seaduse §-i 11 uuendati küll 2017. aastal, kuid sisuliselt on see muutmata juba 2005. aastast. Samas 2005. aastal ei olnud veel selliseid võimalusi, nagu on praegu raamatupidamiskohustuslastel. Lisaks sellele on tänapäeval veel väga populaarne osta raamatupidamisteenust sisse ettevõtetelt, kes antud teenust osutavad, kuid sellele asjaolule ei ole §-s 11 tähelepanu pööratud. Autor leiab, et sise-eeskirja paragrahvi oleks vaja kaasajastada, sest 2005. aastal erines raamatupidajate töö oluliselt praegusest ning samuti ei pruugi ettevõtte tööle võtta raamatupidajat, vaid ostetakse seda teenust hoopis sisse.

2. RAAMATUPIDAMISE SISE-EESKIRJALE ESITATUD NÕUETE MUUTMISE VAJADUSE UURING

2.1. Uuringu metoodika ja valimi kirjeldus

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada raamatupidamise seaduses raamatupidamise sise-eeskirjale esitatud nõuete muutmise vajadus. Selle väljaselgitamiseks viis autor läbi kvalitatiivse uuringu, kogudes andmeid struktureeritud intervjuu käigus. Autor otsustas kvalitatiivse uurimismeetodi kasuks, et saada põhjalikumad vastused küsimustele. Autor viis läbi kuus intervjuud, neist kaks olid raamatupidajatega ja neli audiitoritega.

Koostati kaks küsimustikku – raamatupidajatele ja audiitoritele. Intervjuuküsimusi oli raamatupidajatele seitse ja audiitoritele kaheksa (vt lisa 1) ning kõik olid avatud küsimused. Neli intervjuuküsimust kordusid mõlemas küsimustikus. Autor uuris audiitoritelt, millised on üldiselt ettevõtete raamatupidamise sise-eeskirjad ning milliseid puudusi esineb nendes kõige sagedamini. Küsimustes uuriti veel, kas üldiselt on ettevõtetel koostatud raamatupidamise sise-eeskiri, kas nendele pööratakse piisavalt tähelepanu ning kas lisatakse sinna ka enam, vastavalt ettevõtete vajadustest. Autor uuris raamatupidajatelt, kas nende ettevõttes on koostatud raamatupidamise sise-eeskiri, kas see sisaldab ainult seadusega nõutud teavet või on lisatud sinna ka enam ning kas nemad kasutavad raamatupidamise sise-eeskirja enda töös. Autor küsis nii raamatupidajatelt kui ka audiitoritelt, kas nad peavad raamatupidamise sise-eeskirja koostamist oluliseks või tundub see neile kohustusena, mida seadus nõuab. Lisaks uuris autor intervjuueeritavatelt, kas raamatupidajad peaksid osalema raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitustel ja kas raamatupidamise seaduses § 11 vajaks muutmist või täiendamist. Veel küsis autor uuringus osalejatelt, kas ettevõtetele, kus on töölepingu alusel töötav raamatupidaja või kui ostetakse raamatupidamise teenust sisse, peaksid kehtima erinevad nõuded raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel.

Autor võttis ühendust ühe raamatupidaja ja kahe audiitoriga, kes on varem raamatupidamise sise-eeskirja koostamise osas sõna võtnud. Lisaks otsis autor intervjuueeritavateks kauaaegse

kogemusega raamatupidajaid ning audiitoreid. Autor võttis seitsme intervjuueeritavaga ühendust e-maili teel ning ühega telefoni teel. Saadetud e-mailidest jäi üks vastuseta ning ühele kirjale vastati, et ta ei sobi intervjuueeritavaks. Ülejäänud e-kirjadele vastati nõusolekuga. Autor saatis küsimused enne intervjuud tutvumiseks ning leppis kokku aja, millal ta võib neile helistada. Intervjuud viidi läbi vahemikus 29. märts - 9. aprill 2021. Viis intervjuud toimusid telefoni teel ning üks intervjuueeritavatest soovis vastused saata kirjalikult e-maili teel. Intervjuud kestsid vahemikus viis minutit ja 46 sekundit kuni 23 minutit ja 45 sekundit. Kuuest intervjuueeritavast kaks soovisid jääda anonüümseks, mistõttu autor nende nimesid enda töös ei avalda. Autor salvestas kõik intervjuud ning hiljem transkribeeris. Intervjuu Egle Vainulaga transkribeeriti Tallinna Tehnikaülikooli Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõnetehnoloogia laboris välja töötatud tehnoloogia abil. Autor tegi parandused kuulates helisalvestust. Autor analüüsis intervjuusid kasutades juhtumipõhist analüüsimeetodit.

2.2. Uuringu tulemused

Esimene intervjuu toimus 29. märtsil Anu Allikveega. Anu Allikvee on pikaajalise kogemusega raamatupidaja ning raamatu „Raamatupidamise sise-eeskirja koostamine” autor, mida ka bakalaureusetöö teoreetilises osas käsitleti. Anu Allikvee andis selle raamatu välja 2006. aastal ning autoril oli huvitav teada saada, mida Anu Allikvee aastal 2021 raamatupidamise sise-eeskirjast arvab. Intervjuu toimus telefoni teel ning kestis 20 minutit ja 23 sekundit. Mõned päevad hiljem transkribeeriti intervjuu. Transkriptsiooni (vt lisa 2) pikkus on neli lehekülge. Autor kasutas valikulist transkribeerimist ehk jättis teemat mittepuudutava osa välja.

Intervjuust selgus, et Anu Allikvee ettevõttes on koostatud raamatupidamise sise-eeskirja, kuid see vajaks uuendamist, sest viimastel aastatel on raamatupidamise toimingud oluliselt muutunud. Lisaks on ta koostanud paljudele teistele ettevõtetele raamatupidamise sise-eeskirja, sest pakub firmadele raamatupidamise teenust. Allikvee jaoks ei pruugi alati olla raamatupidamise sise-eeskirja koostamine oluline ning teinekord võib see olla ka seadusest tulenev kohustus. Tema arvates on selle koostamine kohustuseks väikestele ettevõtetele, kus on tööl väga vähe inimesi ja raamatupidamist teeb ainult üks inimene. Oluliseks peab ta raamatupidamise sise-eeskirja koostamist, kui ühe ettevõtte raamatupidamisega tegeleb mitu inimest, näiteks müügiarvetega tegeleb üks, ostuarvetega teine ning kolmas suhtleb nendega ja teeb muid vajaminevaid toiminguid. Anu Allikvee arvates peaks ka juhtkond pidama raamatupidamise sise-eeskirja

koostamist vajalikuks ning raamatupidaja peaks koos juhtkonnaga kõik teemad läbi käima enne dokumendi koostamist. Kui raamatupidaja võtab näidise ja lisab ettevõtte andmed sinna, siis on see pigem kohustusest tehtud dokument. Lisaks peab ta raamatupidamise sise-eeskirja oluliseks dokumendiks, kui soovitakse erinevaid aruandeid saada, teha varude arvestust ning müüki lahti kirjutada. Intervjueeritava arvates peaks kindlasti märkima raamatupidamise sise-eeskirja ettevõtte eripära puudutavad asjaolud ning tuleks välja võtta punktid, mis ei ole ettevõtte jaoks olulised. Veel andis Anu Allikvee intervjuu käigus teada, et tänaseks päevaks on tema jaoks raamatupidamise sise-eeskirjast natukene olulisemaks muutunud töökorraldus. Allikvee arvates oleks vaja muuta raamatupidamise seaduse §-i 11. Esiteks ei poolda ta üldse mikroettevõtete lihtsustatud aruandeid, sest need on loetamatud ja ei anna mingisugust informatsiooni. Tema arvates peaks olema vahe FIE-l ja tavaettevõttel, kus esimesel on kasutusel kassapõhine arvestus ning aruannet ei ole vaja esitada. Anu Allikvee arvab, et palju on seaduses praegu sellist olukorda, kus osadele on vajalik mingi punkt ja teistele on see koormav. Teiseks arvab ta, et väikeettevõtetele võiks olla lihtsustatud raamatupidamise sise-eeskiri, kus on ainult selle ettevõtte jaoks olulised punktid. Lisaks mainis ta seda, et dokumendist peab aru saama inimene, kes seda loeb, sest muidu ei ole selle koostamisel mõtet ning tuleb arvestada kindlasti ettevõtte vajadusi. Allikvee arvates ei pea ettevõtetele, kus raamatupidamist teeb teenust osutav ettevõtte, kehtima erinevad nõuded raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel. Autor küsis intervjueeritavalt ka arvamust raamatupidamise sise-eeskirja koolituste kohta. Allikvee arvab, et raamatupidamise sise-eeskirja koolitust oleks vaja algajatele, kuid sellel koolitusel peaks ka töökorraldusest ning muudest raamatupidamise aspektidest rääkima.

Anu Allikvee arvamused raamatupidamise sise-eeskirjast ei vasta täielikult sellele, mida 1.2. alapeatükis viidatud Ciuhureanu ja Manea enda uuringu tulemusteks said. Intervjueeritava arvates on raamatupidamise sise-eeskirja koostamine oluline, välja arvatud juhul, kui ettevõtte on väike. Ciuhureanu ja Manea uuringutest selgus, et suurem osa vastajaid peavad raamatupidamise sise-eeskirja tüütuks kohustuseks. Samas tuli Ciuhureanu uuringust välja, et suuremad ettevõtted peavad sise-eeskirja koostamist olulisemaks kui väikeettevõtted ning seda sama arvas ka Allikvee. Samuti vajaks intervjueeritava koostatud raamatupidamise sise-eeskiri uuendamist, kuid Manea tehtud uuringus oli suuremal osa see tehtud. Anu Allikvee peab raamatupidamise sise-eeskirja koolitust vajalikuks ainult algajatele raamatupidajatele. Manea tehtud uuringus pidasid vastajad vajalikuks raamatupidamise sise-eeskirja koolitust. Allikvee arvamus raamatupidamise sise-eeskirja koostamisest ei ole oluliselt muutunud. Ta peab endiselt seda vajalikuks juhul, kui see on koostatud vastavalt ettevõtte vajadustele ning on lisatud juurde ettevõtte eripärad ja eemaldatud

punktid, mis ei ole ettevõtte jaoks olulised. Aastate jooksul on talle raamatupidamise sise-eeskirjast olulisemaks muutunud töökorraldus.

Teine intervjuu toimus 30. märtsil Stella Zdobnõhiga. Stella Zdobnõh on vandeaudiitor ja tegutseb ettevõttes ECOVIS Stella Audiitorbüroo OÜ. Autor leidis Zdobnõhi, sest ta andis 2020. aasta märtsis Raamatupidamis- ja õigusuudistevveebis intervjuu raamatupidamise sise-eeskirja kohta. Intervjuu lõputöö jaoks toimus telefoni teel ning kestis täpselt 6 minutit. Mõned päevad hiljem transkribeeriti salvestatud helifail. Transkriptsiooni (vt lisa 3) pikkus on kaks lehekülge.

Intervjuust selgus, et kuigi raamatupidamise sise-eeskirja koostamine on Eestis kohustuslik peaaegu kõikidele ettevõtetele (välja arvatud mikroettevõtjatele), siis ei ole kõik ettevõtted (keda Zdobnõh on auditeerinud) endale raamatupidamise sise-eeskirja siiski koostanud. Nendel, kellel on koostatud raamatupidamise sise-eeskiri, ei ole alati arvestatud ettevõtte eripäraga. Intervjueeritav ütles, et ettevõtted ei pööra piisavalt tähelepanu raamatupidamise sise-eeskirja koostamisele ning ta näeb väga harva nõuetele vastavat sise-eeskirja. Zdobnõhi arvates on raamatupidamise sise-eeskirja koostamine väga oluline, eriti just siis, kui ettevõttes vahetub raamatupidaja või kui vahetatakse raamatupidamise teenust pakkuvat ettevõtet. Kui sise-eeskirja ei ole koostatud, siis kulub uuel raamatupidajal väga kaua aega, et aru saada, kuidas enne raamatupidamist tehti. Stella Zdobnõhi jaoks on raamatupidamise sise-eeskirja kõige suuremateks puudusteks dokumendi käibe ja kontode sisu puudumine ning tihti ei ole ka märgitud tulude ja kulude jaotamist, kuigi neid punkte nõuab ka raamatupidamise seadus. Intervjueeritav arvas, et raamatupidajad võiksid osaleda raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitustel, kuid ta ei usu, et keegi sinna läheks. Zdobnõh ei osanud vastata, kas raamatupidamise seaduse §-i 11 peaks muutma. Ta ütles, et kõigepealt oleks vaja, et raamatupidamise sise-eeskirjad sisaldaksid seadusega nõutud teavet ja siis saaks vaadata, mida veel oleks vaja. Samas ütles ta, et ettevõtted peaksid sise-eeskirjas enda eripäradega arvestama ning kui raamatupidamist teeb teenust pakkuv ettevõtte, siis sellisel juhul on ka eripärasusi võrreldes sellega, kui raamatupidamist teeb töölepingu alusel töötav raamatupidajaga.

Stella Zdobnõhi kogemus on, et paljudel ettevõtetel ei ole koostatud raamatupidamise sise-eeskirja või kui on, siis dokumendi koostamisel ei ole arvestatud ettevõtte eripäraga. Alapeatükis 1.2. viidatud uuringutes, mille viisid läbi Ciuhureanu ja Manea, oli enamikel vastajatel koostatud raamatupidamise sise-eeskiri. Samas märkisid üle poole vastanutest mõlemas uuringus, et nende jaoks on raamatupidamise sise-eeskiri seadusest tulenev tüütu kohustus, seega ei pruugi neil olla

raamatupidamise sise-eeskirja, mis on koostatud ettevõtte vajadustest lähtuvalt. Zdobnõhi arvates võiksid raamatupidajad osaleda raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitusel ning seda sama arvasid ka Manea uuringus osalejad. Intervjuu Zdobnõhiga kinnitas 1.2. alapeatükis loetud artikleid, et raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel tuleb arvestada ettevõtte eripäraga, sest muidu on dokument puudulik. Intervjueeritav ei osanud öelda, kas raamatupidamise seaduse §-i 11 oleks vaja muuta, kuid ettevõtted peaksid arvestama oma spetsiifikaga ning vajadusel lisama sinna punkte, mida seadus ei nõua.

Kolmas intervjuu toimus 31. märtsil Janeli Tiiveliga, kes on Atria Eesti AS pearaamatupidaja. Intervjuu viidi läbi telefoni teel ning kestis kokku viis minutit ja 46 sekundit. Mõned päevad hiljem salvestatud helifail transkribeeriti. Transkriptsiooni (vt lisa 4) pikkuseks on kaks lehekülge.

Intervjuust selgus, et ettevõttes, kus Tiivel töötab, on koostatud raamatupidamise sise-eeskiri ning tema ongi selle ettevõttele koostanud. Intervjueeritava arvates on raamatupidamise sise-eeskiri siiski kohustus, mida seadus nõuab. Tiivel ütles, et neil on küll olemas raamatupidamise sise-eeskiri ja on hetkel ka täiendamisel, kuid igapäevaselt keegi seda ei kasuta. Tema jaoks on see pigem dokument, mis loetakse korra läbi ning siis on teada, kuidas tööd peab tegema. Tiivel on raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel arvestanud ettevõtte eripärasid ning kõik olulised spetsiifikad sinna lisanud. Tiiveli arvates võiks raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitus olla kohustuslik raamatupidajatele. Tiivelil on raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel tekkinud küsimusi ning ta tunneb, et koolitusel saaks ta neile lahenduse leida. Autor uuris Tiivelilt ka seda, kas tema arvates oleks vaja raamatupidamise seaduse §-i 11 uuendada. Intervjueeritava arvates ei ole see vajalik. Samuti ei ole tema arvates vahet, kas raamatupidamist teeb teenust pakkuv ettevõtte või töölepingu alusel töötav raamatupidaja ning sellepärast ei peaks neile kehtima erinevad nõuded raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel. Teenust pakkuvatel ettevõtetel võiks olla standard raamatupidamise sise-eeskiri klientidele, sest üldiselt on igal raamatupidajal oma nii-öelda käekiri, mida ta kasutab iga kliendi raamatupidamist tehes.

Janeli Tiiveli vastused olid sarnased alapeatükis 1.2. viidatud uuringute vastustele, mille viisid läbi Manea ja Ciuhureanu. Nendes uuringutes pidasid enamik vastajaid raamatupidamise sise-eeskirja tüütuks kohustuseks, mida seadus nõuab ning sama vastuse sai autor ka Tiivelilt. Intervjueeritava koostatud raamatupidamise sise-eeskiri on uuendamisel ning suurem osa vastanutest kinnitas ka Maneale, et neil on raamatupidamise sise-eeskiri uuendatud. Lisaks sellele arvas Tiivel, et raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitus võiks olla kohustuslik raamatupidajatele, mida

kinnitasid ka Manea uuringus osalenud vastajad. Intervjueeritava koostatud raamatupidamise sise-eeskirjas on arvestatud ettevõtte eripärasid, mida alapeatükis 1.2. viidatud autorid pidasid väga oluliseks. Autori sooviks oli veel teada saada, kas raamatupidamise seaduses § 11 vajaks muutmist, aga Tiiveli arvates ei ole see vajalik.

Neljandaks intervjueeritavaks oli vandeaudiitor (edaspidi intervjueeritav 1), kes soovis jääda anonüümseks, mistõttu autor tema nime ei avalda. Autor leidis intervjueeritav 1 kontakti, sest ta on raamatupidamise sise-eeskirja kohta varemgi sõna võtnud. Intervjuu toimus telefoni teel 31. märtsil ning kestis 10 minutit ja 46 sekundit. Transkriptsiooni (vt lisa 5) pikkuseks on neli lehekülge.

Intervjuust selgus, et vähestel ettevõtetel on koostatud raamatupidamise sise-eeskiri ja kui on, siis see on uuendamata, seega pööratakse vähe tähelepanu dokumendi koostamisele. Raamatupidamise sise-eeskirja suurimaks puuduseks on intervjueeritava arvates see, et selle koostamiseks võetakse näidis ning muudetakse mõned üksikud kohad ära ja ei lähtuta ettevõtte vajadusest. Audiitor loodab, et suurematel ettevõtetel on koostatud raamatupidamise sise-eeskiri vastavalt nõuetele, kuid keskmise suurusega ettevõtete ja väikeettevõtete seas see kahjuks nii ei ole. Intervjueeritav 1 peab raamatupidamise sise-eeskirja koostamist oluliseks, sest selle käigus mõeldakse läbi kõik raamatupidamisarvestuse valdkonnad. Raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel võib avastada, et mingit ülesannet saaks paremini teha või millegi peale kulub liiga palju aega, seega on see hea võimalus kogu töö üle vaatamiseks. Intervjueeritava arvates võiks olla raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitus kohustuslik raamatupidajatele. Tema arvates ei tohiks anda näidist osalejatele, et nad pärast selle järgi saaksid koostada sise-eeskirja, vaid tuleks rääkida, mida raamatupidamise sise-eeskiri peaks sisaldama ja anda kava, mida järgida. Koolituse eesmärk oleks panna teistmoodi mõtlema. Intervjueeritav 1 ütles, et kui näidise järgi koostatakse raamatupidamise sise-eeskirja, siis ei jää see individuaalne ja ei ole ettevõtte tegevusest lähtuv. Autor uuris intervjueeritavalt, kas raamatupidamise seaduses § 11 vajaks muutmist. Intervjueeritava arvates ei ole see üldiselt vajalik, sest rohkem võib alati kirjutada, kuid ühe punkti tõi ta siiski välja. Tema arvates peaks raamatupidamise sise-eeskirjas olema juhatuse liikme või tema poolt volitatud isiku viseering, mida raamatupidamise seadus hetkel ei nõua, kuid on koostaja kaitseks väga oluline. Intervjueeritav arvab, et ettevõtetele, kus on töölepingu alusel töötav raamatupidaja või kui ostetakse raamatupidamise teenust sisse, ei pea kehtima erinevad nõuded raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel. Põhjuseks on see, et raamatupidamisarvestuse seisukohalt ei ole vahet, kes raamatupidamist teeb. Mõlemal juhul peaks tulema samasugune

tulemus. Lisaks eelnevale arvab intervjueeritav 1, et mikroettevõtjad võiksid koostada endale dokumendi, kuhu kirjutatakse kulude jaotus, sest paljud mikroettevõtjad teevad kodust tööd ja peaks olema arusaadav, mismoodi nad kulutusi jagavad isiklike ja ettevõtete kulutuste vahel.

Vandeauditiitori arvamus raamatupidamise sise-eeskirja olulisusest ei ühti täielikult alapeatükis 1.2. viidatud Manea ja Ciuhureanu uuringu tulemustega. Intervjueeritav 1 peab raamatupidamise sise-eeskirja koostamist oluliseks, kuid sama tulemust ei saanud Manea ja Ciuhureanu, sest üle poole vastanutest pidasid selle koostamist tüütuks kohustuseks, mida seadus nõuab. Intervjueeritav ütles, et tavaliselt on ettevõtete raamatupidamise sise-eeskirjad uuendamata, kuid Manea uuringust selgus, et ligi 70% on uuenduse teinud. Samas auditiitori vastusest ilmnes, et raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitus võiks olla kohustuslik ja sama tulemuse sai ka Manea. Lisaks sellele ühtib vandeauditiitori arvamus alapeatükis 1.2. viidatud autorite arvamusel. Nende jaoks on raamatupidamise sise-eeskirjast kasu ainult siis, kui see on koostatud läbimõeldult ja vastavalt ettevõtte eripärale. Intervjueeritav 1 pakkus välja, et raamatupidamise seaduse §-s 11 peaks olema kohustus viseeringule juhatuse liikme või muu selleks volitatud isiku poolt.

Viies intervjuu toimus 9. aprillil Egle Vainulaga. Vainulal on kogemust nii auditiitorina kui ka raamatupidajana ning 2012. aastal sai ta ka vandeauditiitori kutse (Egle ...). Lisaks sellele on ta Eesti Raamatupidajate Kogu nõukoja, kutsekomisjoni ja raamatupidamisteenuste toimkonna liige (*Ibid.*). Intervjuu toimus telefoni teel ning selle pikkuseks oli 23 minutit ja 45 sekundit. Transkriptsiooni kirjutamise jaoks kasutas autor Tallinna Tehnikaülikooli Küberneetika Instituudi foneetika- ja kõnetehnoloogia laboris välja töötatud tehnoloogiat ning hiljem kuulas helisalvestust ning parandas vead (vt lisa 6). Transkriptsiooni pikkuseks on kuus lehekülge. Autor kasutas intervjuu transkribeerimisel valikulist transkribeerimist ehk jättis teemat mitte puudutava osa välja.

Intervjuust selgus, et ettevõtetel on harva koostatud raamatupidamise sise-eeskiri ning tavaliselt on need vananenud ja uuendamata informatsiooniga. Ettevõtted ei pööra piisavalt tähelepanu raamatupidamise sise-eeskirjale ning suurimaks miinuseks ongi uuendamata dokument. Lisaks sellele koostavad paljud ettevõtted raamatupidamise sise-eeskirja kohustusest ning ei lähtu ettevõtetest, mis teeb dokumendi tarbetuks. Autor uuris ka Vainulalt, kas tema peab raamatupidamise sise-eeskirja oluliseks dokumendiks. Intervjueeritava arvates sõltub see ettevõtetest. Mikro- ja väikeettevõtete jaoks, mis on väikese müügikäibe ja suhteliselt lihtsa raamatupidamisarvestusega, ei pea ta selle dokumendi koostamist oluliseks. Suurematele

ettevõtetele on see tähtsam dokument. Eriti vajalikuks peab intervjueeritav raamatupidamise sise-eeskirja, kui ettevõttes vahetub raamatupidaja või teenust pakkuv raamatupidamisbüroo, kuna igal raamatupidajal on nii-öelda oma käekiri, mida ta töö tegemisel kasutab. Vainula ütles intervjuus, et kuigi raamatupidamise sise-eeskiri on oluline, on selle miinuseks koostamisele minev suur ajakulu. Lisaks sellele ei ole tihti ka ettevõtjate poolset huvi dokumendi koostamiseks. Autor küsis intervjueeritavalt, kas raamatupidamise sise-eeskirja lisatakse vaid seadusega nõutud teavet või sisaldavad need ka enamat, vastavalt ettevõtte vajadusest. Vainula vastas, et see oleneb ettevõttest ja selle suurusest. Üldiselt minnakse detailidesse sisekontrolli meetmete juures ning sinna üldiselt lisatakse juurde punkte, mida seadus otseselt ei nõua. Intervjueeritava arvates ei annaks raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitus midagi olulist osalejatele. Tema arvates on oluline, et raamatupidamise sise-eeskirja koostaja saab raamatupidamisarvestuse põhimõtetest ja loogikast aru. Vainula on märganud, et paljud raamatupidajad ei oska kasutada raamatupidamistoimkonna juhendeid ning kui raamatupidajal puudub see oskus, siis koolitusel õpiks ta raamatupidamise sise-eeskirja koostama seaduse pärast, mitte ettevõttest lähtuvalt. Intervjueeritava arvates ei ole otseselt vaja raamatupidamise seaduses §-i 11 muuta. Mida võiks tema arvates muuta ja mis puudutab ka raamatupidamise sise-eeskirja on dokumentide säilitamise kohustusaja lühendamise. Tehnoloogia areneb pidevalt ja sellepärast tundub intervjueeritavale seitse aastat säilitada dokumente liiga pikk aeg. Viis aastat oleks täiesti piisav aeg dokumentide säilitamiseks. Vainula arvates ei ole vahet, kas ettevõttes teeb raamatupidamist töölepingu alusel töötav raamatupidaja või ostetakse raamatupidamise teenust sisse. Tema jaoks on mõlemad sisuliselt tugiteenusepakkujad ja ainult tasu maksmine toimub erinevalt. Sellest lähtuvalt ei peaks neile kehtima ka erinevad nõuded raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel.

Intervjuust saadud info ei vasta täielikult alapeatükis 1.2. viidatud allikatele. Tuleb välja, et Eestis ei pööra ettevõtted piisavalt tähelepanu raamatupidamise sise-eeskirja koostamisele, sest see kas üldse puudub või on uuendamata. Manea tehtud uuringus oli kõigil vastanutel raamatupidamise sise-eeskiri koostatud ja enamusel see ka uuendatud. Siiski tuli uuringust välja, et üle poole vastanutest peavad raamatupidamise sise-eeskirja kohustuseks, mida seadus nõuab ja võib arvata, et sama arvamus on mitmetel Eesti ettevõtetel, sest muidu oleks nende raamatupidamise sise-eeskiri uuendatud ja kasutuses. Samuti pidasid Manea tehtud uuringus vastajad oluliseks raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitust, kuid Vainula ei näe koolituse vajalikkust. Alapeatükis 1.2. märgiti, et raamatupidamise sise-eeskirjast ei ole kasu, kui see on koostatud ainult kohustusest ja ei ole tehtud lähtudes ettevõtte vajadusest. Seda sama kinnitas ka intervjuu Vainulaga. Intervjueeritav ei näe vajadust muuta raamatupidamise seaduse §-i 11, siiski ei pea ta

alati vajalikuks koostada raamatupidamise sise-eeskirja väikeettevõttele, kuigi praegu seadus seda nõuab. Samas lisas Vainula, et see sõltub alati ettevõtte spetsiifikast. Kui on väga eripärase tegevusega ettevõtte, siis sellisel juhul oleks raamatupidamise sise-eeskirja koostamine oluline.

Kuuendale intervjuule anti vastused e-maili teel 9. aprillil. Intervjueeritavaks oli audiitor (edaspidi intervjueeritav 2), kes soovis jääda anonüümseks, mistõttu autor tema nime enda lõputöös ei avalikusta. Intervjueeritav soovis kiire aja tõttu vastata küsimustele meili teel ning autor esitas vastused lisas 7.

Vastustest selgus, et ettevõtted ei pööra piisavalt tähelepanu raamatupidamise sise-eeskirja koostamisele, kuid suurematel ettevõtetel on see üldiselt koostatud. Eriti peavad seda oluliseks ettevõtted, kes kuuluvad rahvusvahelistesse gruppidesse. Intervjueeritava arvates ei ole raamatupidamise sise-eeskiri oluline ettevõtetele, mis ei kuulu konsolideerimisgruppi, sest oluline info on välja toodud juba arvestuspõhimõtetes. Konsolideerimisgruppi kuuluvatel ettevõtetel võiks siiski raamatupidamise sise-eeskiri olla koostatud. Küsimusele, kas ettevõtted lisavad raamatupidamise sise-eeskirja ka enamat, lähtudes ettevõtte vajadustest vastas audiitor, et see sõltub ettevõttest – ühed koostavad täpsemalt ja teised üldisemalt. Kõige suuremaks probleemiks raamatupidamise sise-eeskirjade puhul on see, et ettevõtted ei koosta seda. Peale selle ei peaks audiitori arvates raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitus olema kohustuslik raamatupidajatele. Autor küsis ka intervjueeritavalt 2, kas raamatupidamise seaduses § 11 vajaks muutmist. Intervjueeritava arvates võiks raamatupidamise sise-eeskirja koostamise kohustus jääda vaid suurematele ettevõtetele või tuleks lihtsustada nõudeid väiksematele ettevõtetele. Selleks võiks nõuded olla piiratud vaid hinnangutega, näiteks põhivara arvele võtmise piir, amortisatsioonimäärad, varude ja nõuete reservi poliitika. Lisaks sellele ei peaks audiitori arvates kehtima erinevad nõuded raamatupidamise sise-eeskirja koostamisele, kui ettevõttes on töölepingu alusel töötav raamatupidaja või kui ostetakse raamatupidamise teenust sisse.

Intervjueeritav 2 vastas, et üldiselt koostavad raamatupidamise sise-eeskirja suuremad ettevõtted, mis tähendab, et mitte kõigil ei ole koostatud antud dokument. Võib oletada, et paljud ettevõtted ei näe selle dokumendi vajalikkust, mistõttu ei ole nad seda koostanud. Audiitori arvates on raamatupidamise sise-eeskirja koostamine oluline suurtele ettevõtetele ja väiksemad ei peaks seda üldse koostama. Seega osaliselt vastab audiitori arvamus ka alapeatükis 1.2. viidatud Ciuhureanu uuringule, kus saadi tulemuseks, et raamatupidamise sise-eeskirja peavad rohkem olulisemaks suuremad ettevõtted. Audiitori arvates ei peaks raamatupidamise sise-eeskirja koolitus olema

kohustuslik raamatupidajatele, kuid Manea uuringust selgus, et vastajad peavad vajalikuks koolitust.

2.3. Järeldused ja ettepanekud

Autor soovis uuringust teada saada raamatupidajate ja audiitorite arvamust raamatupidamise seaduses raamatupidamise sise-eeskirjale esitatud nõuete muutmise vajaduse kohta.

Uuringust selgus, et Eestis ei ole paljudel ettevõtetel raamatupidamise sise-eeskiri koostatud. Kõik audiitorid vastasid, et kas dokumenti ei ole üldse koostatud või on see väga üldine ning vananenud. Kuuest vastajast neli tõid välja, et raamatupidamise sise-eeskiri on kasulik dokument ainult siis, kui see on koostatud vastavalt ettevõtte eripärale. Autor püstitas uurimisküsimuse, et teada saada milliseid puudusi esineb raamatupidamise sise-eeskirjades. Küsimus esitati ainult audiitoritele ning nende vastuseid on näha tabelis 3. Vastustest on näha, et raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel ei järgita seadusega nõutud teavet. Lisaks sellele on sise-eeskirjad liiga üldsõnalised ning koostamisel ei ole arvestatud ettevõtte eripäraga.

Tabel 3. Raamatupidamise sise-eeskirja puudused

Intervjueeritav	Raamatupidamise sise-eeskirja puudused
Stella Zdobnõh	<ul style="list-style-type: none">• liiga üldsõnalised;• puudub dokumendikäive, tulude ja kulude jaotamine ning raamatupidamise kontode sisu.
Intervjueeritav 1	<ul style="list-style-type: none">• mittekorrektseid;• ei ole lähtunud ettevõtte vajadusest.
Egle Vainula	<ul style="list-style-type: none">• uuendamata;• ei ole lähtunud ettevõtte eripärast.
Intervjueeritav 2	<ul style="list-style-type: none">• Ei järgita nõudeid.

Allikas: Lisad 3, 5, 6 ja 7

Raamatupidamise sise-eeskirjale ei pöörata piisavalt tähelepanu. Tundub, et ettevõtted peavad selle koostamist rohkem kohustuseks ning sellepärast ei ole see kas üldse koostatud või on väga üldine ja mitte ettevõttest lähtuv.

Autor soovis ka teada, kas intervjueeritavad peavad raamatupidamise sise-eeskirja oluliseks dokumendiks. Tabelis 4 on näha vastajate arvamused sise-eeskirja olulisuse kohta. Kaks audiitorit peavad raamatupidamise sise-eeskirja oluliseks dokumendiks, üks raamatupidaja leiab, et see on kohustus, mida seadus nõuab ning kolm vastajat on seisukohal, et see on oluline dokument suurematele ettevõtetele.

Tabel 4. Raamatupidamise sise-eeskirja olulisus

Intervjueeritav	Raamatupidamise sise-eeskirja olulisus
Anu Allikvee	Peab oluliseks raamatupidamise sise-eeskirja, kuid väikeettevõtete jaoks peab kohustuseks, mida seadus nõuab.
Stella Zdobnõh	Peab raamatupidamise sise-eeskirja oluliseks.
Janeli Tiivel	Peab raamatupidamise sise-eeskirja koostamist kohustuseks, mida seadus nõuab.
Intervjueeritav 1	Peab raamatupidamise sise-eeskirja koostamist oluliseks.
Egle Vainula	Peab raamatupidamise sise-eeskirja oluliseks, kuid väikeettevõtete jaoks peab kohustuseks, mida seadus nõuab.
Intervjueeritav 2	Peab raamatupidamise sise-eeskirja koostamist oluliseks ainult suurettevõtete jaoks.

Allikas: Lisad 2-7

Üldiselt peavad intervjueeritavad raamatupidamise sise-eeskirja oluliseks dokumendiks. Alapeatükis 1.2. välja toodud Ciuhureanu uuringu tulemustest selgus, et natukene alla poole vastanutest peavad sise-eeskirja koostamist oluliseks. Selgus ka, et väiksemad ettevõtted peavad sise-eeskirja vähem olulisemaks kui suuremad ettevõtted.

Töö eesmärk oli teada saada, kas raamatupidamise seaduse § 11 vajaks muutmist. Tabelis 5 on välja toodud intervjueeritavate arvamus § 11 muutmise vajadusele. Intervjuude käigus selgus, et Eestis ei koostata nõuetele vastavaid raamatupidamise sise-eeskirju ning paljud koostavad seda lihtsalt kohustusest. Sellepärast näevad audiitorid tihti uuendamata ja suhteliselt kasutuid dokumente, mis tegelikult oma otstarvet ei täida. Samas ei osanud intervjueeritavad ka selget lahendust pakkuda, kuidas seda olukorda parandada.

Intervjueeritavad pakkusid välja muudatusteks:

- vabastada väikeettevõtjad raamatupidamise sise-eeskirja koostamise kohustusest või anda neile võimalus koostada lihtsustatud versioon;
- kohustus juhatuse liikme või tema poolt volitatud isiku viseeringuks.

Tabel 5. Raamatupidamise seaduses § 11 muutmise vajadus

Intervjueeritav	Intervjueeritavate arvamus raamatupidamise seaduses § 11 muutmisele
Anu Allikvee	Väikeettevõtetele lihtsustatud versioon.
Stella Zdobnõh	Ei osanud pakkuda.
Janeli Tiivel	Ei pea vajalikuks muutmist.
Intervjueeritav 1	Viseeringu kohustus.
Egle Vainula	Ei pea vajalikuks, kuid dokumentide säilitamise aeg võiks olla lühem.
Intervjueeritav 2	Kohustus ainult suurematele ettevõtetele või lihtsustatud versioon väikeettevõtetele, mis on piiratud vaid hinnangutega.

Allikas: Lisad 2-7

Autor arvab, et praegu on küll seadusega kohustus raamatupidamise sise-eeskirja koostada, kuid enamik ettevõtteid ei täida seda kohustust või koostavad dokumendi, millest ei ole neile kasu. Autori arvates on intervjueeritavate pakutud variandid põhjendatud ning nende lisamist võiks kaaluda raamatupidamise seaduse §-i 11.

Lähtudes intervjuu tulemustest teeb autor ettepaneku muuta raamatupidamise seaduse §-i 11. Autori arvates võiks väikeettevõtetele kehtida lihtsustatud raamatupidamise sise-eeskirja nõue. Lihtsustatud raamatupidamise sise-eeskiri oleks dokument, mis on kohandatud vastavalt väikeettevõtetele ning on piiratud vaid hinnangutega. Näiteks kuuluksid sinna alla amortisatsioonimäärad, põhivara arvele võtmise piir, nõuete ja varude hindamine jms. Lisaks teha kohustuslikuks juhatuse liikme või tema poolt volitatud inimese viseering dokumendile.

Raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel tuleks lähtuda ettevõtte spetsiifikast, sest seadusest tulenevast kohustuslikust läbimõtle mata dokumendist ei ole kasu. Ettevõtjad võiksid seda võtta kui ettevõtte protsesside läbivaatamist ning raamatupidajatele on see koht, kus üle vaadata tööprotsessid ning kaaluda, kas midagi saaks paremaks muuta. Lisaks sellele on see vajalik

dokument raamatupidaja vahetusel. Mikroettevõttest võib väga kiiresti saada väikeettevõtte, kas või sellepärast, et ettevõttel on kaks juhatuse liiget. Samas ettevõtte tegevus ei pruugi sellepärast suurem olla. Kokkuvõttes arvab autor, väikeettevõtted peaksid koostama lihtsustatud raamatupidamise sise-eeskirja, mis on piiratud vaid hinnangutega.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada raamatupidamise seaduses raamatupidamise sise-eeskirjale esitatud nõuete muutmise vajadus. Eesmärgi välja selgitamiseks uuris autor erialaseid allikaid ning tegi kvalitatiivse uuringu, mille käigus intervjueris kahte raamatupidajat ja nelja audiitorit. Lisaks sellele püstitas autor kolm uurimisküsimust, mis aitaksid täita eesmärki.

Töö esimene osa jagunes kolmeks alapeatükiks. Esimeses alapeatükis käsitleti raamatupidamise arengut kolmel viimasel aastakümnel. Tehnoloogia areng on olnud selle aja jooksul kiire ning raamatupidajate töö on oluliselt muutunud. Kui enne täideti käsitsi pearaamatut, siis nüüd tehakse seda arvutis. Lisaks sellele on kasutusel mitmesuguseid liideseid, mis teevad töö tegemise kiiremaks. Alates 2012. aastast on Eestis kasutusel ka pilvepõhised raamatupidamisprogrammid, mis võimaldavad tööd teha kõikjal, kus on internet. Teises alapeatükis anti ülevaade raamatupidamise sise-eeskirjast ja selle olulisest. Raamatupidamise sise-eeskiri on oluline dokument, kui see on koostatud vastavalt ettevõtte eripärale. Sise-eeskirjas peaks kirjeldama raamatupidamistoiminguid, põhimõtteid, protseduure ja muid ettevõtte jaoks olulisi tegevusi, kuid seda võimalikult lihtsalt ja arusaadavalt. Kolmandas alapeatükis võrreldi raamatupidamise sise-eeskirjale esitatud nõudeid ja nende muutumist aastast 1991.

Töö teine osa jagunes samuti kolmeks alapeatükiks. Esimeses alapeatükis kirjeldati uuringu metoodikat ja valimit. Uuringus osales neli audiitorit ja kaks raamatupidajat. Viiega viidi läbi intervjuud telefoni teel ning üks osalejatest soovis vastata küsimustele e-maili teel. Teises alapeatükis kirjeldati uuringu tulemusi kasutades juhtumipõhist analüüsi. Tulemustest selgus, et raamatupidamise sise-eeskirjale ei pöörata piisavalt tähelepanu ning kõik audiitorid kinnitasid, et paljudel ettevõtetel ei ole koostatud raamatupidamise sise-eeskirja või on see vananenud ning liiga üldsõnaline. Kaks audiitorit peavad raamatupidamise sise-eeskirja koostamist oluliseks, ühe raamatupidaja jaoks on selle koostamine kohustus, mida seadus nõuab ning kolm intervjueritavat arvavad, et sise-eeskirja koostamine on oluline, kuid mitte kõikidele ettevõtetele. Nende arvates võiks kohustus olla ainult suurematel ettevõtetel. Vastajad andsid intervjuu käigus teada, et väga vähestel on koostatud nõuetele vastav raamatupidamise sise-eeskiri ning nendel vähestel on lisatud

sinna ka punkte lähtudes ettevõtte vajadusest. Neli intervjueeritavat kuuest arvasid, et raamatupidamise sise-eeskirja koolitus võiks olla kohustuslik raamatupidajatele ning üks nendest arvas, et see võiks olla kohustuslik ainult algajatele raamatupidajatele ning seal võiks rääkida ka töökorraldusest ning muudest raamatupidamise ülesannetest. Raamatupidamise seaduse §-i 11 muutmise vajadust ei näinud kõik intervjueeritavad. Allikvee arvas, et väikeettevõtted võiksid koostada lihtsustatud raamatupidamise sise-eeskirja. Intervjueeritav 1 pakkus välja, et raamatupidamise sise-eeskirjal peaks olema kohustus viseeringule juhatuse liikme poolt ning intervjueeritav 2 arvab, et kohustus koostada raamatupidamise sise-eeskirja võiks jääda ainult suurematele ettevõtetele või peaksid väikeettevõtted koostama lihtsustatud sise-eeskirja, mis oleks piiratud vaid hinnangutega. Vastajad ei arvanud, et raamatupidamise sise-eeskirjale peaksid kehtima erinevad nõuded, kui raamatupidamist teeb töölepingu alusel töötav raamatupidaja või kui seda teeb teenust pakkuv ettevõtte. Kolmandas alapeatükis tegi autor järeldused ja ettepanekud. Samuti keskendus uurimisküsimuste vastustele ning tõi välja intervjueeritavate olulisemad vastused. Lisaks sellele tegi autor ettepaneku raamatupidamise seaduse §-i 11 muutmiseks.

Intervjueeritavad tõi välja, et raamatupidamise sise-eeskirja koostamisele ei pöörata piisavalt tähelepanu, eriti ei tee seda just väikeettevõtted. Selle probleemi lahenduseks teeb autor ettepaneku võimaldada väikeettevõtetel koostada lihtsustatud raamatupidamise sise-eeskiri, mis oleks kohandatud vastavalt väikeettevõtetele ja piiratud vaid hinnangutega. Näiteks kuuluksid sinna amortisatsioonimäärad, põhivara arvele võtmise piir, nõuete ja varude hindamine jms. Lisaks sellele teeb autor ettepaneku muuta juhatuse liikme või tema poolt volitatud inimese viseering kohustuslikuks raamatupidamise sise-eeskirja kinnitamiseks.

SUMMARY

THE NEED FOR AMENDMENT OF THE ACCOUNTING POLICIES AND PROCEDURES IN THE ACCOUNTING ACT

Victoria Koitsaar

Ever since Estonia gained independence, the preparation of the accounting manual has been mandatory for all the accounting entities. Accounting law § 11, which is concerned with the compulsory presentation of the accounting manual, was last changed in 2017, when the obligation was annulled for the micro enterprises. Notable changes to § 11 were last made in 2005. At the same time there is more automation in the world and more computers are taking over people's work, which is why the work of accountants has changed significantly over the years. The requirements in the Accounting Act for the accounting manual have essentially remained unchanged for 16 years. Accountants should obtain all the necessary information on how the company's accounting is organized from the accounting manual. In 2005, the work of accountants was different from today. Therefore, the author wondered whether the Accounting Act requirements for the accounting manual are sufficiently modern or it would be necessary to change them.

The aim of the given bachelor thesis is to establish if there is a need for changing the requirements for the accounting manual in the Accounting Act. To achieve the aim of the thesis, the author determined three research questions:

- 1) What are the shortcomings of the accounting manuals?
- 2) Is the accounting manual an important document?
- 3) What requirements should apply to the accounting manual?

The first part of the work is divided into three subchapters. The first subchapter describes the development of accounting over the last three decades. The second subchapter gives an overview

of the accounting manual and its importance. The third subchapter compares the requirements for accounting manuals throughout different years.

The second part of the work is also divided into three subchapters. The first subchapter contains an overview of the methodology and sample of the research. The second subchapter describes the interview results which are then compared with the study answers made in subchapter 1.2. The third subchapter consists of a conclusion, as well as the author's personal suggestions on the topic. To complete the second part of the work, the author used a qualitative research method. Two accountants and four auditors were interviewed. All five interviews were conducted via phone. One of the interviewees wished to receive the answers in writing.

Interviewees generally consider accounting manuals to be important, but it was pointed out that for smaller companies it could be an obligation required by the law. The auditors confirmed that the accounting manuals do not meet the requirements and do not consider the peculiarities of the companies. The interviewees brought up the lack of attention and thought given towards the compilation of the accounting manuals. Based on the risen concerns in the interviews, the author suggests to allow small businesses to compile a simplified accounting manual that is adapted to the specifics of small businesses and limited to assessments only. For example, it would include depreciation rates, minimum value of fixed assets, the evaluation of receivables and inventories, etc. Furthermore, the author proposes to oblige the board member's or their authorized person's signature to confirm the accounting manual.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Allikvee, A. (2008). *Raamatupidamise sise-eeskirjade koostamine*. Tallinn: Pandekt OÜ.
- Arrowsmith, R. (2017). *Cloud-based accounting software catching up to desktop*. Kättesaadav: <https://www.accountingtoday.com/news/viewpost-study-suggests-smbs-dont-use-accounting-software-effectively>, 30. märts 2021.
- Bloom, S.P., Dold, E.L. (1983). Policies and procedures manual: a step-by-step approach. *Journal of Accountancy*, 155 (2), 106-107.
- Bragg, S. (2007). *Accounting Policies and Procedures Manual: A Blueprint for Running an Effective and Efficient Department* (5th ed). s.l.: John Wiley & Sons, Inc.
- Ciuhureanu, A. (2014). Accounting Policies Manual Between Compulsoriness and Necessity. Study Within Entities in Centre Region. *Annals of the University of Petroșani: Economics*, 14 (2), 47-54.
- Collings, S. (2016). *UK GAAP Financial Statement Disclosures Manual*. s.l.: John Wiley & Sons, Ltd.
- Depper, K. The history and future of cloud accounting. [Blog post]. Kättesaadav: <https://hartleyfowler.com/blog/the-history-and-future-of-cloud-accounting/>, 28.märts 2021.
- Egle Vainula. Kättesaadav: <https://www.elmek.ee/egle-vainula/>, 22. aprill 2021.
- Enofe, A., Amaria, P., Anekwu, D. (2012). Major Changes Affecting the Accounting Profession: Empirical Investigation. *International Journal of Business & Public Administration*, 9 (2), 77-96.
- Haavala, K. (2019). *Suvest saab riigile saata ainult e-arveid*. Kättesaadav: <https://www.rahandusministeerium.ee/et/uudised/suvest-saab-riigile-saata-ainult-e-arveid>, 28. märts 2021.
- Happy New Year! Now, Everything Changes!: Firm Leaders discuss the accounting profession's future. (2018). *Public Accounting Report*. 42 (1), 4-8.
- Hightower, R. (2008). *Accounting and Finance Policies and Procedures* (1th ed). s.l.: John Wiley & Sons, Inc.
- Kenton, W. (2020). *Accounting Manual*. Kättesaadav: <https://www.investopedia.com/terms/a/accounting-manual.asp>, 14. aprill 2021.

- Khayer, A., Talukder, S., Bao, Y., Hossain, N. (2020). Cloud computing adoption and its impact on SMEs' performance for cloud supported operations: A dual-stage analytical approach. *Technology in Society*, 60, 101225.
- Kuludokumendid ühes kohas, digiteeritult.* Kättesaadav: https://costpocket.com/et/?gclid=Cj0KCCQjw0oCDBhCPARIsAII3C_GkRVKcO7jRZk5w5q7rJaa3zPxjb05Qqo3QbVciIxURxJqZM-F56-EaAtNsEALw_wcB, 28. märts 2021.
- Lam, G. (2014). Tips for Transitioning from Desktop to Online. *Controller's Report*, (5), 10-11.
- Lepvalts, E. (2013). *Raamatupidamise sise-eeskirjade koostamine*. Tallinn: Pandekt OÜ.
- Manea, M. (2017). The Public Institutions accounting policies and procedures manual – The entities accounting professionals' or the specialized firms' design? *Journal of Public Administration, Finance & Law*, 11, 197-208.
- McMillan, E. (2010). *Not-for-Profit Accounting, Tax, and Reporting Requirements* (4th ed). s.l.: John Wiley & Sons, Inc.
- McNichols, H. (2020). Cloud accounting: Software in the cloud provides real-time data and creates efficiencies. *Smart Business Cleveland*, 32 (2), 60.
- Merit Aktiva uus versioon 16. juunil 2019.* (2019). Kättesaadav: <https://www.merit.ee/teated/merit-aktiva-uus-versioon-16-juunil-2019/>, 28. märts 2021
- Mis on e-arve ja kuidas see sinu ettevõtet aitab?* Kättesaadav: <https://www.arvekeskus.ee/miks/>, 28. märts 2021.
- Mukhametzhanov, R., Nugaev, F., Muhametzhanova, L. (2017). History of Accounting Development. *Journal of History, Culture & Art Research/ Tarih Kültür ve Sanat Arastirmalari Dergisi*, 6 (4), 1227-1236.
- Pepe, A.A. (2011). *The Evolution of Technology for the Accounting Profession*. Kättesaadav: <https://www.cpapracticeadvisor.com/home/article/10263076/the-evolution-of-technology-for-the-accounting-profession>, 5. märts 2021.
- Raamatupidamise põhimääruse kinnitamise kohta. RT 1990, 4, 51.
- Raamatupidamise seadus. RT I 1994, 48, 790.
- Raamatupidamise seadus. RT I 2002, 102, 600.
- Raamatupidamise seadus. RT I 2004, 90, 616.
- Raamatupidamise seadus. RT I 30.12.2015, 4.
- Raamatupidamise seadus. RT I 27.12.2016, 1.
- Raamatupidamise seadus. RT I 15.03.2019, 3.

- Rodes, K. (2020). *Raamatupidamise sise-eeskiri, kas seadusest tulenev tüütu kohustus?*
Kättesaadav: <https://www.rmp.ee/raamatupidamine/raamatupidamineyldiselt/raamatupidamise-sise-eeskiri-kas-seadusest-tulenev-tuutu-kohustus>, 12. märts 2021.
- SimplBooks raamatupidamistarkvara: kuidas jõuda 10 000 aktiivse kasutajani.* (2021).
Kättesaadav: <https://arileht.delfi.ee/artikkel/92355603/simplbooks-raamatupidamistarkvara-kuidas-jouda-10-000-aktiivse-kasutajani>, 28. märts 2021
- Soni, R., Saluja, R., Vardia, S. (2018). Awareness and Adoption of Cloud Accounting Software: An Empirical Research. *IUP Journal of Accounting Research & Audit Practices*, 17 (2), 36-50.
- Swedbank ja ERPLY ühendasid esimesena Eestis raamatupidamistarkvara otse internetipanka.* (2017). Kättesaadav: <https://www.rup.ee/uudised/maksud-ja-raamatupidamine/swedbank-ja-erply-uhendasid-esimesena-eestis-raamatupidamistarkvara-otse-internetipanka>, 6. märts 2021.
- Tucker, T. (2020). The death of traditional accounting: Technology is rapidly replacing outdated manual processes. *Accounting Today*, 34 (5).
- Türegün, N. (2019). Impact of technology in financial reporting: The case of Amazon Go. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 30, 90-95. Kättesaadav: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/jcaf.22394>, 6. märts 2021.
- T100 Extra: What's Most Exciting About the Future of Accounting.* (2016). Kättesaadav: <https://www.accountingtoday.com/news/t100-extra-whats-most-exciting-about-the-future-of-accounting>, 12. märts 2021.

LISAD

Lisa 1. Lõputöö intervjuuküsimused

Küsimused audiitorile:

- 1) Mis on teie kogemus, kas ettevõtetel on üldiselt koostatud raamatupidamise sise-eeskiri?
- 2) Kas te peate raamatupidamise sise-eeskirja koostamist oluliseks või arvate, et see on pigem kohustus, mida seadus nõuab?
- 3) Kas teie arvates pööravad ettevõtted sise-eeskirja koostamisele piisavalt tähelepanu?
- 4) Kas üldiselt ettevõtete raamatupidamise sise-eeskirjad sisaldavad vaid raamatupidamise seaduses nõutud teavet või on lisatud sinna ka enam, lähtudes ettevõtte vajadustest?
- 5) Milliseid puuduseid esineb kõige sagedamini raamatupidamise sise-eeskirjades?
- 6) Kas teie arvates peaksid raamatupidajad osalema raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitustel?
- 7) Kas raamatupidamise seaduses § 11 vajaks teie arvates muutmist või täiendamist? Kui jah, siis mida peaks muutma?
- 8) Kas teie arvates peaksid ettevõtetele, kus on töölepingu alusel töötav raamatupidaja või kui ostetakse raamatupidamise teenust sisse, kehtima erinevad nõuded raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel? Miks te nii arvate?

Küsimused raamatupidajale:

- 1) Kas teie ettevõttes on koostatud raamatupidamise sise-eeskiri?
- 2) Kas te peate raamatupidamise sise-eeskirja koostamist oluliseks või on see teie jaoks pigem kohustus, mida seadus nõuab?
- 3) Kas teie ettevõtte raamatupidamise sise-eeskiri sisaldab ainult seadusega nõutud teavet või on lisatud sinna ka enam, vastavalt ettevõtte vajadusest?
- 4) Kas te raamatupidajana kasutate raamatupidamise sise-eeskirja enda töös? Miks kasutate/ei kasuta?
- 5) Kas teie arvates peaksid raamatupidajad osalema raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitustel?

- 6) Kas raamatupidamise seaduses § 11 vajaks teie arvates muutmist või täiendamist? Kui jah, siis mida peaks muutma?
- 7) Kas teie arvates peaksid ettevõtetele, kus on töölepingu alusel töötav raamatupidaja või kui ostetakse raamatupidamise teenust sisse, kehtima erinevad nõuded raamatupidamise siseeeskirja koostamisel? Miks te nii arvate?

Lisa 2. Transkriptsioon intervjuust raamatupidaja Anu Allikveega

Toimumisaeg ja –koht: 29. märts 2021, intervjuu telefoni teel.

Küsija: Tere! Mina olen Victoria.

Vastaja: Väga tore.

Küsija: Suur aitäh, et olete nõus vastama minu küsimustele. Salvestan ka vestlust, et saaksin pärast selle ümber kirjutada.

Vastaja: Mhm, väga hea. Kas meie ettevõttes on koostatud raamatupidamise sise-eeskiri? Jah, on. Paraku ma ise tunnistan, et see vajaks nagu uuendamist, sest viimastel aastatel on raamatupidamise olukord oluliselt muutunud või noh raamatupidamise toimingud. Võib-olla meie ettevõttes ei olegi nii kardinaalselt palju, aga siiski noh ühte-teist ikka on. Aga me pakume ise raamatupidamise teenust, siis me oleme päris paljudele teistele koostanud raamatupidamise sise-eeskirju.

Küsija: Kas peate oluliseks raamatupidamise sise-eeskirja koostamist?

Vastaja: Mm, ma vastaks sellele ... (muigab), eriti minu suust on seda tore kuulda, et nii ja naa. Ma isiklikult olen alati olnud seda meelt, et väikeettevõtte jaoks kohe alguses koostada raamatupidamise sise-eeskirja on suhteliselt tühi töö, sest {---}.

Küsija: Oi, täitsa hakib praegu.

Vastaja: {---}. Ettevõtte juhatus kohe ei tea, mida ta kõige pealt tegema hakkab. Et sellepärast meil on olemas omad kontoplaanid ja mina olen alati teinud ettepaneku, et esimene aasta tehakse raamatupidamist, me lepime küll kokku töökorralduse, mis on tänaseks muutunud minu jaoks sise-eeskirjadele nagu üheks alternatiiviks, et me lepime esialgse töökorralduse kokku, et kes mida teeb ja saame ka mingi väikse informatsiooni, et mis liiki asju on teha. Kuna me lihtsalt oleme juba nii palju aastaid selle raamatupidamisega tegelenud, praeguseks kakskümmend seitse aastat, siis ikkagi mm meil on endal väga hea kontoplaan, mida me suhteliselt hästi saame kohe kohandada. Kuna väikeettevõtjad väga paljud ei taha mitte ühtegi üleliigset summat maksta, siis tihti väikestel ettevõtetel, kes ei ole küll mikroettevõtted, aga iseenesest nad on väikesed ettevõtted, kus seal on üks juhatuse liige, äärmisel juhul kaks töötajat, raamatupidamist pean mina, siis natukene on see pigem selline kohustus, sest sellisel juhul seda ju reaalselt kellelegi vaja ei ole. Kellel aga nüüd vaja on sise-eeskirju, on kindlasti see, kui raamatupidamisega tegelevad mitu inimest ja see ei pea isegi olema väga suur ettevõtte, aga tihti peale, kus on näiteks, et müügiarvetega tegelevad ühed, ostude sisse ostmisega tegeleb keegi teine ja raamatupidaja nii-öelda peab nendega nagu omavahel suhtlema, siis ma pean siiski oluliseks. Jah, meil on ka see olnud, et me teeme ühe aasta ära ja siis

me aastaaruandega koos oleme esitanud ka sise-eeskirjad. Aga kuna sise-eeskirjade koostamine ei saa olla selline asi, et ma võtan mingi põhja ette ja raamatupidaja paneb sinna kolm numbrit sisse, siis on ta ju kohustus, et ta koostatakse ikka siis, kui ettevõtte juhtkond ka peab seda vajalikuks ja on nõus, et me käime need asjad nagu kõik läbi. Et nüüd ongi nii, et osad on nagu hakanud muutuma väga teoreetiliseks ja osa on selles mõttes, et lähevad asjadesse nii sisse, et tekib selline väike ebakõla, noh et sellele ei ole ka mõtet väga palju aega kulutada. Minu jaoks on muutunud natukene olulisemaks töökorraldus, kui raamatupidamise sise-eeskirjad. Aga sellegi poolest on raamatupidamise sise-eeskirjad, ütleme kuidas sa {-} varude arvestust teed, mm kuidas tahetakse noh müüki lahti {laiendada}, kui sa tahad erinevaid aruandeid saada, siis on ikkagist need sise-eeskirjad ka ikka väga olulised.

Küsija: Mhm, okei.

Vastaja: Raamatupidajad peavad väga osalema sise-eeskirja koostamisel ja tavapäraselt peaks see ikka olema koostöös ettevõtte juhiga, mitte nii, et ettevõtte juht ütleb, et ole hea koosta mulle sise-eeskirjad. Ma olen mõelnud, et võiks uue raamatu sellest kirjutada ja üks oluline asi, mis minu jaoks on olnud, et võiks juurde lisada sinna selle töökorraldusliku poole ja teiseks lisada juurde küsimused ettevõtte juhile. Et kui ettevõtte juht ei soovi osaleda väga põhjalikult, siis võiksid olla mingid küsimused, mille ma saan ette saata ja lihtsustatud sise-eeskirjad ära koostada. Et see ei võtaks nagu põhjendamatult palju aega. Aga isegi kui ma võtaks oma põhja ette ja teeks sellele väikesele ettevõttele sise-eeskirjad, siis mul läheks sellele ikkagist kaks kuni neli tundi. Et ikkagist see kõik läbi käia. Ei ole ju mõtet jätta sise-eeskirjadesse neid asju, mis ei ole tema jaoks üldse olulised eks ju, aga samas ei tohiks nagu välja jätta, kui tal on mingi oma eripära.

Küsija: Aga kas paragrahv üksteist vajaks teie arvates muutmist?

Vastaja: Jah, ma peaksin vajalikuks siiski seda paragrahv üksteist muuta, selle tõttu, et mm, et täna... Ma lihtsalt ütlen, et see mikroettevõtte ja väikeettevõtte vahe, tähendab ma ise kaotaksin üldse ära sellise asja nagu mikroettevõtte. Ja minu jaoks on kõige õudsem, kui koostab mikroettevõtte aastaaruande. Sellepärast, et see on kõige loetamatum aruanne, mida ma üldse oma elus olen näinud. Et sellist aruannet ei tohiks mitte keegi koostada. Minu arvates ei oleks üldse mõistlik seda koostada, sest vot see on tõesti kohustuslikus korras, et ma deklareerin, kas mul on omakapital plussis või miinuses, aga ega ta rohkemat midagi ei anna. Täna on paljud asjad, mida ma ka selles osas väga tõsiselt nagu muudaksin. Et ma siiski pean nagu oluliseks, et ettevõtte juhtkond teaks, mis nendel eelmisel aastal toimus, et ta ei kirjutaks sinna lihtsalt alla nii, et ta mitte millestki aru ei saa ja selle tõttu ma neid lihtsustatud aruandeid, mulle need väga ei meeldi, sest

Lisa 2 järg

kui näiteks raamatupidaja ei ole korrektselt raamatupidamist pidanud, siis on tal võimalus koostada väga lihtsustatud aastaaruanne, siis need vaesed ettevõtte juhid, eriti hull on see, kui see on kuskilt mingi digitaalne, siis lähevad omavahel riidu, sa ei saa nagu mingeid materjale enam kätte ja aastaaruandest sa ei loe ka enam mitte midagi välja, siis sealt edasi jätkata on tõesti sellel järgmisel raamatupidajal tõsine loominguline töö, et ta saaks aru, millest miski asi koosneb. Et selles mõttes mina ei ole selliste lihtsustatud aruannete poolt, sest minu arvates me koolitame sellega enda ettevõtte juhte või anname sõnumi, et raamatupidamine on ainult maksude ja äriregistri jaoks deklareerimise vorm, aga mitte ee noh peegelpilt sellest, mis tema ettevõtluses toimus. Et kui me tahaksime teha lihtsustatud, siis võiks võib-olla olla selline lihtsustatud vorm FIE ja tavaettevõtte vahel, kus on kassapõhine arvestus, et raamatupidamist peetakse, aga see on kassapõhine ja siis ärgu olgu seal seda aastaaruannet ka, vaid ongi vaid tõesti see, et ta kirjutab sinna tulud/kulud ja kui ta on kahjumis ja kui ta on võlgades, noh võib-olla seal oleks mõistlik selline lihtsustatud vorm, aga no et siis ta saaks aru ka, et mis tal on toimunud, aga tänaseks see, kui peame tekkepõhist aruandlust ja teeme seda lihtsustatud vormis, siis täna need ettevõtte juhid ei saa mitte millestki aru. Tänapäevaks ongi meil nagu see koht, et paljud seadused või reeglid on kõikide jaoks, mis on mõnedele nagu koormavad, aga samas me teiselt kohalt ütleme, et aga teeme lihtsustatud asju, et selles mõttes on minu arvates hästi kiivas praegu see olukord.

Küsija: Kas teie arvates peaksid ettevõtetele, kus on töölepingu alusel töötav raamatupidaja või kui ostetakse raamatupidamise teenust sisse, kehtima erinevad nõuded raamatupidamise siseeeskirja koostamisel?

Vastaja: Selles osas ma ei arva, et mm, et vahe on see, kas ettevõttes töötab töölepingu alusel raamatupidaja või ostetakse teenust sisse. Ma olen kaalunud, et teha veel lihtsustatum variant, mis oleks tõesti väikeettevõttele, kus oleks ainult tema jaoks olulised punktid, et noh minu mõte on see, et paber peaks olema selline, et see kelle jaoks seda tehakse, see saab ka sellest aru. Täna paraku, see seadus nii väga, me oleme sellel teel, et nüüd on hakatud natukene aktsepteerima, aga meil on ühiskonnas see, et kui ma teen nüüd mõnele väikeettevõttele tõesti sellise nii lihtsa siseeeskirja, siis pärast näidatakse mulle näpuga. Et siin ongi nagu see koht, et oleks teada mille jaoks sa midagi teed. Pigem kui ma pean tegema seda pikka ja ettevõtte juhtkond seda nagu nii ei loe, siis ma leian, et mul ei ole selle peale mõtet aega kulutada. Minu arvates tuleks ainult siis teha asju, kui inimesed saavad sellest aru ja ka need seaduslikud nõuded peaksid olema mm vastavalt võib-olla ettevõtte vajadusele, mitte niivõrd sellele, et kes on tema raamatupidaja.

Küsija: Okei, aga raamatupidajad või noh kes seda koostavad, peaksid käima koolitustel?

Lisa 2 järg

Vastaja: Mm, ma täna kahtlustan seda, et sellist koolitust on keeruline müüa. Näiteks kui ma ise peaksin sellise koolituse tegema, siis ma küsin, et kes sinna tuleks. Ee, võib-olla peaks sinna tulema algajad raamatupidajad, aga siis ei oleks mõistlik teha ainult koolitust sise-eeskirjadest, vaid peaks tegema üldse ka töökorraldusest või üleüldse mingitest raamatupidamislikest asjadest. Jah, algajatele oleks see kindlasti nagu vajalik, aga tihtipeale algajaid ei tule, vaid tulevad siis edasijõudnud ja siis haigutavad seal koolitusel.

Küsija: Olgu, aga suur aitäh teile!

Vastaja: Just, aga edu teile!

Küsija: Aitäh! Nägemist.

Vastaja: Nägemist!

Lisa 3. Transkriptsioon intervjuust audiitor Stella Zdobnõhiga

Toimumisaeg ja –koht: 30. märts 2021, intervjuu telefoni teel.

Küsija: Tere!

Vastaja: Tere!

Küsija: Mina olen Victoria ja helistan intervjuu pärast. Kas te saate praegu rääkida?

Vastaja: Jah, saan küll.

Küsija: Ma salvestan vestlust ka, et ma saaks pärast ümber kirjutada selle transkriptsiooni jaoks.

Vastaja: Jah.

Küsija: Minu esimene küsimus on siis, et mis on teie kogemus, kas ettevõtetel on üldiselt koostatud raamatupidamise sise-eeskiri?

Vastaja: Nii ja naa. Tegelikult tahan öelda, et need kliendid kellega mina töotan, need on pigem väiksed ja keskmised ettevõtjad ja nendel on nii ja naa, kellel on ja kellel ei ole. Kellel on, siis rohkem noh niisama paberile kirjutatud, aga see ei tähenda, et need on nende jaoks, nende eripärasustega sise-eeskiri. Väga harva on sellised sise-eeskirjad, kus on tõesti kirjutatud, noh tõesti on kirjutatud, kuidas kõik peaks olema.

Küsija: Okei. Ehk siis mul on kolmas küsimus, et kas teie arvates ettevõtted pööravad sise-eeskirja koostamisele piisavalt tähelepanu siis...

Vastaja: Ei, ei. Kahjuks ei.

Küsija: Aga kas teie peate sise-eeskirja koostamist oluliseks või arvate, et see on kohustus?

Vastaja: Jah, see on väga oluline, sest näiteks kui raamatupidaja või teenust osutav ettevõtte vahetub, siis tõesti mõnikord on nii suured probleemid, sest see uus raamatupidaja on nagu Maigret või Poirot, hakkab uurima mis toimus, mis oli. See on tõesti väga tähtis.

Küsija: Okei. Kas üldiselt on sise-eeskirjad sisaldavad seaduses nõutud teavet või on lisatud sinna ka enamat, lähtudes ettevõtte vajadusest?

Vastaja: Väga harva.

Küsija: Mhm. Milliseid puuduseid esineb kõige sagedamini raamatupidamise sise-eeskirjades?

Vastaja: Kõige suurem puudus ongi, et need on liiga üldsõnalised ja sise-eeskirjades puudub, (mõtleb) puudub oma dokumendi käive, ütleme niimoodi. Veel üks suur puudus, et puuduvad ee... kontode, raamatupidamiskontode sisu.

Küsija: Kirjeldus siis?

Lisa 3 järg

Vastaja: Jaa, siis oleks väga tore, kui raamatupidamise sise-eeskirjades oleks selgitatud (paus) selgitatud kasumiaruande kirjete vahel tulude ja kulude jaotamist, aga tegelikult tavaliselt see ka puudub. See on väga tähtis, aga see on suur puudus.

Küsija: Mhm, ee.. kas teie arvates peaksid raamatupidajad osalema raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitustel?

Vastaja: (muigab) Nu see oleks tore, aga olen veendunud, et keegi ei lähe, kui isegi pakutakse. No tõesti ma oleks imestanud, kui keegi läheks või kui keegi oleks sellest huvitatud.

Küsija: Olgu, siis järgmine küsimus on, et kas raamatupidamise seaduses paragrahv üksteist vajaks teie arvates muutmist või täiendamist?

Vastaja: No seda ma praegu ei oska öelda, sest et ma arvan, kui need raamatupidamise sise-eeskirjad oleksid sellised, et noh nagu selles paragrahvis on öeldud/kirjeldatud, siis oleks juba väga tore ja võib-olla siis saaks ka näha, mis veel on vaja, aga praegu ei oska öelda, sest need ei vasta seaduse nõuetele.

Küsija: Okei, et siis võib-olla see, et oma eripärasid võiks arvestada?

Vastaja: Jaa..

Küsija: Aga kas teie arvates peaksid ettevõtetele, kus on töölepingu alusel töötav raamatupidaja või kui ostetakse raamatupidamise teenust sisse, kehtima erinevad nõuded raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel?

Vastaja: Kindlasti, kindlasti.

Küsija: Aga miks te nii arvate?

Vastaja: Aga ikka eripärasused peaksid olema, sest need on igal juhul olemas.

Küsija: Okei, et see siis võib-olla peaks ka sealt seadusest kajastuma?

Vastaja: Jaa, jaa.

Küsija: Mhm, olgu, siis minu küsimused said läbi ja suur aitäh teile vastuste eest.

Vastaja: Jah palun.

Küsija: Aitäh, nägemist!

Vastaja: Edu teile, kõike head!

Lisa 4. Transkriptsioon intervjuust raamatupidaja Janeli Tiiveliga

Toimumisaeg ja –koht: 31. märts 2021, intervjuu telefoni teel.

Küsija: Tere!

Vastaja: Tere!

Küsija: Mina olen Victoria ja helistan lõputöö pärast.

Vastaja: Jaa, väga meeldiv, mina olen Janeli.

Küsija: Ma salvestan vestluse ka, sest pean pärast transkriptsiooni kirjutama.

Vastaja: Jaa, pole probleemi.

Küsija: Esimene küsimus on siis, et kas teie ettevõttes on koostatud raamatupidamise sise-eeskiri?

Vastaja: Jah, on.

Küsija: Mhm, ee, aga kas te peate raamatupidamise sise-eeskirja koostamist oluliseks või on see teie jaoks pigem kohustus, mida seadus nõuab?

Vastaja: Mm, pigem kohustus, mida seadus nõuab.

Küsija: mhm, aga miks, kas ei kasuta?

Vastaja: Isiklikult mina ei kasuta ja ei ole nagu kasutanud ka, kuigi ta on mul olemas, ta vajab veidike täiendamist ja ongi hetkel täiendamisel. Ma arvan, et ma ei kasuta teda pigem sellepärast, et me kõik oleme oma tööd õppinud ja me oskame seda kuidagi, noh ühesõnaga ma ei saa öelda et.... (mõtleb). Erasektori raamatupidamine ei ole nii nagu on riigiasutuses, kus sul kõik sammud on ära kirjeldatud ja sa pead täpselt nende sammude järgi tegema on ju, et eraettevõtte raamatupidamine on hoopis midagi muud, nagu selle mõttes, et sa ei saa nüüd võtta kinni mingisugusest punktist ja tema järgi teha. Pigem on see sise-eeskiri midagi sellist, noh, mis ütleb sulle mingid pidepunktid. Kui sa oled selle ühekorra läbi lugenud, no ega sa siis väga teinekord ei pea seda enam lugema.

Küsija: Mhm, okei..

Vastaja: Et noh, ma ei ütleks, et seda saaks raamatupidaja nüüd kuidagi igapäevaselt kasutada. See on nagu põhikiri – loed ükskord läbi ja tead täpselt mis seal siis on.

Küsija: Okei, aga kas teil see praegune, mis on koostatud, kas seal on ainult seadusega nõutud teavet või on sinna lisatud midagi muud ka vastavalt ettevõtte vajadusest?

Vastaja: Siin on mõningad ettevõtte spetsiifilised asjad küll olemas, mis on lisatud lisaks siis sellele (mõtleb) seadusega ettenähtud punktidele, aga üldjoontes on ikka kõik need täpselt samad asjad, mis siis seadus ette näeb. Meie ettevõtte vaatenurgast siis, et kuidas meie ettevõttes seda asja nagu korraldatakse.

Küsiija: Neljas küsimus on et, aga sain sellele vist juba vastuse, et ei kasuta igapäevatöös, ma saan aru?

Vastaja: Ei, mkm.

Küsiija: Nii, kas teie arvates peaksid raamatupidajad osalema sise-eeskirja koostamise koolitustel?

Vastaja: (mõtleb). Võimalik, jah, sest ka minul on see sise-eeskiri mõne koha pealt pooleli ja ma olen teinud endale ka selliseid märkmeid, noh et kas seda on nüüd vaja kuidagi ära märkida või ei ole on ju, et noh mõne koha pealt tekib jah küsimusi.

Küsiija: Okei, siis kas raamatupidamise seaduses paragrahv üksteist vajaks teie arvates muutmist või täiendamist? Kui jah, siis mida peaks muutma?

Vastaja: Ma ei tea, mina arvan, et ei ole vaja teda muuta.

Küsiija: Mhm, okei, aga (kõhatab) teie arvates peaksid ettevõtetele, kus on töölepingu alusel töötav raamatupidaja või kui ostetakse raamatupidamise teenust sisse, kehtima erinevad nõuded raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel?

Vastaja: (mõtleb). Ma arvan, et kui sul on raamatupidamise ettevõtte, siis tegelikult peaks piisama sellest raamatupidamise ettevõtte enda sise-eeskirjast. Selles mõttes, noh ühesõnaga ta võiks ju koostada sel juhul kõigile oma klientidele põhimõtteliselt samad sise-eeskirjad, sest ta teeb ju nende raamatupidamist ühel ja samal alusel. Üks raamatupidaja ja tal on üks käekiri, ütleme niimoodi. Jah muidugi, kui on ettevõttel spetsiifilised asjad, mida tahetakse sinna panna, siis see raamatupidamisbüroo võiks teha mingi eraldiseisva, aga üldjoontes raamatupidamisbürood kasutavad, noh kui vaatame sedasi laias laastus, nad kasutavad oma majandustarkvara, nad teevad seda enda kontoplaanide ja kõige muude alusel, et väga vähestel juhtudel on nii, kus raamatupidamisbüroo pakub mingisugust teenust partneri raamatupidamistarkvarast. Need on sellised erilahendused üldjuhul ikkagi, et kui me räägime nüüd sellisest klassikalisest raamatupidamisbüroost, kes võtab endale kliente, siis on võtnud ta endale kohustuse hoida ja hallata kogu tema raamatupidamist koos arhiivinduse ja kõige muuga, siis mina leian küll, et ühest sise-eeskirjast täiesti piisaks antud olukorras. Mis olekski selline standard sise-eeskiri selle raamatupidamisbüroo klientidele.

Küsiija: Mhm, olgu, siis minul said küsimused otsa. (muigab). Suur aitäh, et olite nõus vastama.

Vastaja: Jaa, palun. Pole probleemi, teinekordki.

Küsiija: Ilusat päeva!

Vastaja: Teile samuti, nägemist!

Lisa 5. Transkriptsioon intervjuust intervjueritavaga 1

Toimumisaeg ja –koht: 31. märts 2021, intervjuu telefoni teel.

Küsija: Tere!

Vastaja: Tere!

Küsija: Mina olen Victoria ja helistan lõputöö pärast.

Vastaja: Jaa, ma ootasin juba (muigab).

Küsija: Et ma transkriptsiooni jaoks salvestan ka, et ma saaksin pärast ümber kirjutada.

Vastaja: Mhm.

Küsija: Esimene küsimus on siis, et mis on teie kogemus, kas ettevõtetel on üldiselt koostatud raamatupidamise sise-eeskiri?

Vastaja: No minu kogemus näitab, et seda on tegelikult väga vähestel. Selles mõttes, et kui me räägime noh korralikest sise-eeskirjadest, et ja üldse võivad olla osadel need iidamast-aadamast, neid ei ole üle vaadatud ja kuna praegu on nii palju muutunud, siis lihtsalt jah... et osaliselt on ilmselt alustatud ümbertegemist või uute tegemist, aga kuna see on iseenesest tegelikult ikka päris pikk protseduur, siis seis on väga kehv üldiselt selles osas.

Küsija: Okei. Kas te peate raamatupidamise sise-eeskirja koostamist oluliseks või arvate, et see on pigem kohustus, mida seadus nõuab?

Vastaja: Mina pean oluliseks. Selles mõttes pean oluliseks, et kui raamatupidaja hakkab oma ettevõttele neid sise-eeskirju koostama, siis ta mõtleb ju tegelikult läbi kogu selle raamatupidamisarvestuse kõik valdkonnad, et mis on olulised ja kuidas ta midagi teeb ja võib-olla ta sellega siis avastab, et midagi võiks nagu paremini teha või kuskil teeb liialt palju tööd ja mis on tal siis erinevust võrreldes teiste ettevõtetega või noh teiste analoogidega, et igal ühel on nagu mingid oma nüansid juures, nii et selles suhtes ma arvan, et need on ikka väga olulised.

Küsija: Mhm, ee kolmas küsimus, sain vist aru ka juba, aga kas teie arvates pööravad ettevõtted sise-eeskirja koostamisele piisavalt tähelepanu?

Vastaja: Ei pööra.

Küsija: Mhm.

Vastaja: Võiks ikka palju rohkem, ma teen ka koolitusi ja et selles suhtes kui küsida, kui paljudel on tehtud need sise-eeskirjad, siis ikka väga vähestel tegelikkuses.

Küsija: Olgu, siis neljas küsimus on, et kas üldiselt ettevõtete raamatupidamise sise-eeskirjad sisaldavad vaid raamatupidamise seaduses nõutud teavet või on lisatud sinna ka enam, lähtudes ettevõtte vajadusest?

Vastaja: No need kes on juba teinud oma sise-eeskirjad, et nendel on ikka lähtunud ikkagi ettevõtte vajadustest. Aga siin tuleb nüüd see järgmine asi ka, need puudused, mis kõige rohkem esinevad ongi see, et üksjagu on neid, kes võtavad kuskilt internetiportaalidest need näidised ja siis muudavad selles ainult nimed, noh mõned üksikud asjad ja ongi nende sise-eeskiri, et kuna vahel maksuamet nõuab ja audiitor nõuab ja sedasi (muigab), aga no sellest ei ole ju kasu. Selles suhtes jah, ma ikkagi arvan, et rohkem on hetkel äkki ikka neid, kellel on sellised mittekorrektssed.

Küsija: Mhm, olgu.

Vastaja: Ilmselt nii palju veel, et noh eeldatavasti suuremates ettevõtetes, meie mõistes ikka suurettevõtetes, nendel on ma loodan vähemalt ikka korralikud sise-eeskirjad olemas, aga mis neid keskmisi ja väikseid puudutab, siis ei ole nagu hästi lood.

Küsija: Okei. Ee, kas teie arvates peaksid raamatupidajad osalema raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitustel?

Vastaja: Ma arvan küll. Sellepärast, et noh ise ma olen teinud ka neid koolitusi, et selles suhtes ... (mõttepaus). Mida küsitakse ka hästi tihti minu käest on, et kas ma nendele mingid näidis sise-eeskirjad võiksin nagu saata, aga ma põhimõtteliselt seda ei tee. Nagu ma enne ütlesin, et võetakse need ette ja siis muudetakse natukene midagi ja need ei ole nii-öelda individuaalsed ettevõttepõhised sise-eeskirjad. Et tegelikud nad peaksid ikkagi olema individuaalsed ja ettevõtte tegevusest lähtuvalt koostatud. Selles suhtes, et need koolitused annavad seda, et paneb nagu mõtlema, mida seal peaksin kirjutama, millest lähtuvalt, et milline on see nii-öelda kava mille järgi ma toimetan ja siis hakkangi tüki haaval nagu tegema. Et see on see, mida see koolitus siis nagu peaks andma, et paneb natukene teisiti mõtlema võib-olla....

Küsija: Mhm, olgu. Seitsmes küsimus on, et kas raamatupidamise seaduses paragrahv üksteist vajaks teie arvates muutmist või täiendamist?

Vastaja: No kuna seal on öeldud, et peab sisaldama vähemalt, siis ma nagu arvan, et ehk ei pea. Selles mõttes, et muidugi üks asi mis kindlasti peaks olema sise-eeskirjades, mis enne oli ka raamatupidamise seaduses seal paragrahvis seitse, kus olid nõuded algdokumendile, oli see viseerimise koht, et noh kõik algdokumendid peaksid olema siis pädevate isikute poolt viseeritud, on see siis juhatuse liige või siis tema poolt volitatud isik. Seda ju seaduses üldse ei ole ja seda ei tule sealt paragrahvist üksteist ka välja, et tegelikult see on see koht, mida ettevõtte siis ise peab nagu seal sise-eeskirjas sätestama. Täpselt samuti kui ka see, et millised nõuded tal erinevatel algdokumentidel on, mis siis üldse ettevõttes liiguvad, kuna seadus jälle ütleb ainult, et vähemalt seal kolm asja ja veel paar asja juurde, mida sealt seadusest välja lugeda on ja ongi kõik. Aga see

viseerimise koht on ju ka tegelikult ülioluline, et kaitsta (kõhatab) raamatupidajat, et temani jõuaks ikka need õiged ja asjakohased dokumendid, et seal ei ole mingeid, et keegi kuskilt on vahele susanud enda isiklikke asju näiteks.

Küsija: Olgu, aitäh. Kas teie arvates peaksid ettevõtetele, kus on töölepingu alusel töötav raamatupidaja või kui ostetakse raamatupidamise teenust sisse, kehtima erinevad nõuded raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel?

Vastaja: Mina arvan, et ei pea, sellepärast, et tehakse see ikka konkreetse ettevõtte raamatupidamise sise-eeskiri ja kas siis teeb see raamatupidaja, kes siis on koha peal või teeb siis see, kes teenust osutab, et nagu eriliselt ju raamatupidamisarvestuse seisukohalt ei tohiks olla erinevusi. Noh põhimõte on ju ka see, et kui ettevõtte osutab teenust, siis tegelikult selle ettevõtte jaoks, kes on selle teenuse tarbija, siis peaks olema samasugune tulemus, kui on tal koha peal olemas raamatupidaja. Tema jaoks ei tohiks nagu vahet olla, et see teenuseosutaja peaks olema siis noh samal tasemel kui tema ettevõttes töötav raamatupidaja, et mina selles kohas küll vahet ei näe. Kui mõnes kohas on sellised asjad, et kohapeal keegi teeb noh mingi jupi ära algdokumentidega, mis iganes seal on siis, et võib-olla siis need nüansid tulevad juurde, aga põhimõtteliselt küll ei peaks, et ikkagi tehakse ju sise-eeskiri konkreetse ettevõtte jaoks ja see on ettevõtte põhine.

Küsija: Seadust muudeti küll aastal kaks tuhat seitseteist, kui öeldi, et mikroettevõtjad ei pea enam koostama sise-eeskirja, aga põhimõtteliselt on seadus muutmata aastast kaks tuhat viis, et näiteks sellised pilvepõhised programmid on juurde tulnud, et aga neid sellel ajal ei olnud, et kas need kuidagi ei või mõjutada seda, et peaks midagi juures olema?

Vastaja: No selles mõttes, aga see nagu läheks sinna alla, et kasutatav tarkvara ja kõik see. Mul on selline tunne. Aga mis puudutab mikroettevõtjad, siis seal on öeldud jah, et mikroettevõtjad ei pea tegema. Selle kohta rahandusministeerium ütles kunagi, et seal on ainult üks ja sama isik kõiges, et miks ta iseendale peab reeglid tegema, aga minul on selles mõttes on praktikast tulenevalt veel niisugune arvamus, et mikroettevõtja võiks teha endale ikkagi sellise dokumendi, mis iganes ta selle dokumendi nimeks paneb, et kuidas ta jagab kulutusi. Kui ta on seal oma majas või oma korteris, et kuidas neid kulutusi siis jagab selle kodaniku ja selle ettevõtja vahel, et selle proportsiooni saaks nagu paika ja et oleks kuidagi põhjendatud, et miks ta mingid kulutusi sinna enda kuludesse paneb. Et noh selles osas ta võiks teha endale sellise dokumendi, noh kas või siis kulude jagamine või kuidas iganes ta seda nimetab, aga nii palju nad võiksid ikka teha, aga sise-eeskirja ta küll ei pea tegema või ei ole kohustatud tegema, aga alati võib.

Küsija: Olgu, nüüd sain küll kõik vastused.

Vastaja: (muigab), no tore.

Küsija: Aitäh teile!

Vastaja: Aga palun.

Küsija: Nägemist!

Vastaja: Ja edu enda töö tegemisel!

Küsija: Aitäh!

Vastaja: Nägemist!

Lisa 6. Transkriptsioon intervjuust Egle Vainulaga

Toimumisaeg ja –koht: 9. aprill 2021, intervjuu telefoni teel.

Küsija: Tere, mina olen Victoria ja helistan lõputööintervjuu pärast.

Vastaja: Jaa, tere!

Küsija: Mhm, saate rääkida?

Vastaja: Jah, ikka.

Küsija: Mhm, ma siis ma salvestan ka vestlust, et ma saaks pärast transkriptsiooni kirjutada ümber.

Vastaja: Mhm, sobib.

Küsija: Nii, mis on teie kogemus, kas ettevõtetel on üldiselt koostatud raamatupidamise sise-eeskiri?

Vastaja: Suhteliselt harva ja üldjoontes on see koostatud väga-väga ammusel ajal.

Küsija: Et üldiselt, siis ei pöörata piisavalt tähelepanu sellele?

Vastaja: Jah.

Küsija: Kas teie peate raamatupidamise sise-eeskirja koostamist oluliseks või arvate, et see on pigem kohustus, mida seadus nõuab?

Vastaja: Sõltub natukene ettevõttest. Et kui, kui tegemist on sellise nii-öelda ühe mehe ettevõttega, pisike mikroettevõtte noh ja siis on nagu väikeettevõtjad, et aga ütleme, kes võivad sealt mikroost nagu minna ikkagi nagu suht kergesti väikeettevõtjaks noh kasvõi see, et on kaks osanikku või mis iganes asjad, eks ole, aga tegemist on ikkagi nagu sellise suhteliselt väikse, madala käibega, kliente on vähe, arvestus on noh, ütleme selline nagu lihtne. Et seal ma võib-olla nagu ei peagi seda oluliseks, et (paus) et aga ütleme, kui juba ettevõtte kasvab, et siis tegelikult ta nagu oleks hea, kui ta olemas oleks. Kus ma seda näen, et kus see nagu vajalikkus kõige suurem on, on see selline järjepidevus ehk et kui muutuvad raamatupidajad, kui muutuvad raamatupidamisteenuse pakkujad, siis paratamatult igal raamatupidajal on ikkagi nagu mingit teatud moodi oma käekirjad. Ja, ja kui sul on nagu ikkagi nagu ette antud see, et meie ettevõttes on kokku lepitud sellised tavad, sellised arvestuspõhimõtted, noh, ütleme sellised üldised printsiibid, suured arvestuspõhimõtted on ju, et need üldjuhul on nagu lihtsasti üleantavad, aga ütleme, võib olla igasugused sisekontrolli reeglid, mis on kehtestatud, et kuidas teatud asju nagu kontrollida, et tagada, et andmed oleks õiged ja nii edasi ja nii edasi. Et, et see on ikkagi nagu oluline, et see oleks nagu olemas. Mis ta nagu miinuseks on see, et ta on ikkagi nagu suhteliselt nagu aeganõudev, et kõik see asi nagu kirja panna ja väga tihti ei ole ka ettevõtjate poolset huvi, et seda nagu teha. Neile nagu tundub, et, see ei anna

neile nagu mingit väärtust juurde. Et sellest lähtuvalt, ütleme on teenusepakkuja nagu suhteliselt keerulises olukorras, et kui klient ei taha selle eest maksta, et sa oma aega sellesse paned, et siis nagu tihtilugu ka sellest tegelikult loobutakse.

Küsija: Olgu. Kas üldiselt ettevõtete raamatupidamise sise-eeskirjad sisaldavad vaid raamatupidamise seaduses nõutud teavet või on lisatud sinna ka enam, enam vastavalt ettevõtte vajadusest?

Vastaja: Jälle sõltub ettevõtte suurusest eks ole. Et mida suuremaks ettevõtte läheb, seda, seda spetsiifilisemaks või seda detailsemaks see sise-eeskiri minema peaks.

Küsija: Aga kas neid pannakse juurde ka, lisatakse sinna või tehakse lihtsalt täpselt seda, mis nõutud on.

Vastaja: No, kui ma päris ausalt ütlen, siis ma nagu viimase paari aasta jooksul ei olegi kohanud ühtegi raamatupidajat, kes seda oleks teinud, ehk et ei oska nagu kommenteerida, et mida sinna pannakse ja mida sinna ei panda. Ütleme selle üle kahekümne aasta selles valdkonnas tegutsejana ma olen näinud igasuguseid sise-eeskirju. Kus minnakse nagu detailidesse, on ikkagi igasugused sisekontrolli meetmed. Ütleme need on seaduses nagu olemas eks, aga seal on võib-olla see koht jah, et kus pannakse mingeid selliseid asju juurde, mida nagu seadus otseselt ei nõua.

Küsija: Mhm. A milliseid puudusi esineb kõige sagedamini sise-eeskirjades?

Vastaja: No kõige sagedasem puudus on see, et see on aastast tuhat üheksasada üheksakümmend millegagi.

Küsija: (naerab) okei, no ühesõnaga, need on kõik üldiselt uuendamata saan aru?

Vastaja: Ja, ja.

Küsija: Kas teie arvates peaksid raamatupidajad....

Vastaja: Ja võib-olla ühe asja lisaks veel. Lisaks sellele, et need on vanad, siis tehakse seda sise-eeskirja lihtsalt sellepärast võib-olla, et see olemas oleks ehk et kasutatakse mingeid teatud põhjasi. Ilma nagu oma ettevõtte nii-öelda loogikast või, või protsessidest lähtuvalt. Võib-olla see on teine asi, et tehakse nagu paberit paberi pärast, mitte sellepärast, et sellest mingit kasu saada.

Küsija: Okei. Kas teie arvates peaksid raamatupidajad osalema sise-eeskirja koostamise koolitustel?

Vastaja: (paus) Ma arvan, et see ei annaks midagi. Ütleme, et ikkagi see raamatupidamise sise-eeskiri on tegelikult ju ... Et sa paned lühidalt kirja ettevõtte arvestuspõhimõtted. Et see, kas sa nagu õpid seda eeskirja koostama, mitte ei olegi nii oluline, et oluline on hoopis see, et sa saad sellest kogu raamatupidamisarvestuse põhimõtetest ja loogikast aru. Kus ma praegu hetkel nagu

puudust näen, et meie raamatupidajad ei oska kasutada raamatupidamistoimkonna juhendeid. Et kui nagu puudub see pädevus või oskus nagu nendes reeglites seal nagu ... (paus) arusaamata sellest loogikast või, või nendest reeglitest, et siis ei anna see koolitusel osalemine nagu mitte midagi juurde. Et sa saadki sealt koolituselt pigem nagu selle, et sa teed selle sise-eeskirja nagu pigem paberi pärast.

Küsimine: Mhm, okei. Kas raamatupidamise seaduses paragrahv üksteist vajaks teie arvates muutmist või täiendamist?

Vastus: No selles mõttes ma vaatasin selle läbi, mõtlesin ja kaalusin, et et ma ei oskagi nagu midagi nagu välja visata ja, ja mingis mõttes ei oska nagu midagi nagu lisada. Et on, ma ütleks nagu suhteliselt hästi või üldiselt ikkagi nagu annab selle edasi, mis oleks nagu ühe ettevõtte raamatupidamise juures vajalik läbi mõelda ja kirja panna.

Küsimine: Okei, või lihtsalt see küsimus tekkis sellepärast, et see on kuskilt aastast kaks tuhat viis on uuendamata.

Vastus: Mhm, aga mis võib-olla natukene läheb teemasse, nagu raamatupidamise seadusest lähtuvalt noh, ütleme seesama dokumentide säilitamise kohustus. Et ütleme, see sise-eeskiri küll nagu räägib sellest üldisest on ju, et, sa pead nagu reeglid paika panema, et kuidas sa neid säilitad ja nii edasi, aga see on küll koht, kus minu arust meie seadus vajaks nagu uuendamist, et et minu hinnangul see hetkel see seitse aastat on tegelikult juba nagu liiga pikk aeg. Arvestades veel seda, et, kuidas kogu meie tehnoloogia muutub ja nagu tagada seda seitset aastat nii, et nagu seitsme aasta pärast on ka loetav, eks ole. Et kui me enne kõike tegime paberil ja no dokument ikka nagu säilis, no kui temaga midagi halba juhtunud, ma ei tea kui veeuputust ei tulnud või põlengut on ju või kui keegi lihtsalt pahatahtlikult ei säilitanud, aga ütleme, see digiformaatides säilitamine, see on nagu päris selline riskantne koht, mille peale mulle tundub, et väga paljud raamatupidajad täna nagu ka ei mõtle. Enamus kohtades hoitakse dokumente, juba lisatakse raamatupidamisprogrammidesse. Aga kas see raamatupidaja on enda käest kordagi küsinud, et kas see raamatupidamistarkvara vastutab selle eest, et need dokumendid seal nagu säiliks ja kui ettevõtte lõpetab tegevuse või ettevõtte läheb mõnda muusse tarkvarasse üle, siis samamoodi, et, kas on kordagi küsitud, kuidas ma need dokumendid, kuidas ma saan neid säilitada peale seda või ühesõnaga, see dokumentide säilitamise teema on küll selline, mis minu hinnangul nagu võiks raamatupidamise seaduses lühendada. Seda sellel põhjusel, et miks neid dokumente säilitatakse peamiselt eks ole, et sul maksuarvestus oleks korrektne ja võlausaldajate suhtes on ju, et kui peaks tekkima seal... aga Eestis on ju üldjuhul nii, et maksu nii-öelda neid teemasid... maksuamet on, et

noh on kolm aastat eks ole, kus ta tagasi tuleb, krimm asjade puhul vist on isegi viis aastat. Et no ütleme, et seal võiks küll nagu seda kohta nagu muuta ja lühemaks teha, et minu arust see viis on nagu täiesti piisav juba.

Küsija: Aga ma olen, seda olen ka mõelnud, et et need pilvepõhised programmid on tulnud vahepeal, et kas see kuidagi võib mõjutada, et selle kohta peaks midagi juures olema (paus) seal seaduses siis.

Vastaja: Pilvepõhises. Seaduses või raamatupidamise sise-eeskirjades?

Küsija: Seal sise-eeskirjades jah.

Vastaja: Noh ütleme, et mis selle pilvepõhisuse juures ongi ju teistmoodi, on ikkagi need, kus sul on see andmete säilitamine. Sise-eeskiri ju ütleb, et on... (paus) sise-eeskiri peab reguleerima algdokumentide käivet ja säilitamist, raamatupidamisregistrite pidamist. Ühesõnaga tegelikult lihtsalt on muutunud seal ütleme, see koht aga, iseenesest programm on ju jäänud samaks. Et mul praegu küll ei assotsieeru midagi, et mida ma nagu raamatupidamises ... võib-olla ainult selliseid aspekte, mis puudutavad ka mingit sisekontrolli või, või ütleme seda teemat, et kui automaatika teeb mingeid asju, eks ole. Et siis peaks olema sisekontrollides teatud kontrollimehhanismid kirja pandud, et kuidas sa seda automaatikat nagu kontrollid on ju. Aga ma pigem ikkagi nagu ei oskaks kuidagi seda punkti, seda paragrahvi üksteist kuidagi täiendada või sinna nagu lisada seda spetsiifikat. Ma ei tea, kui sa oled teinud teisi intervjuusid, et kas keegi teine midagi välja ei ole toonu, mis võiks olla?

Küsija: Selle pilvepõhise kohta?

Vastaja: Jah, ei, võib-olla mitte. Mida nagu sise-eeskirjadest täiendada.

Küsija: Jaa, on küll. Mul ei olegi praegu... mul ei ole praegu täpselt meeles mis seal oli, aga just see, et see eripära toodi välja, et, et ei kasutata, ei tooda ettevõtete eripära välja. Et ei ole kasu sellest dokumendist, kui lihtsalt seda... kui lihtsalt seda teha mingisuguse põhja järgi, et seadus nõuab.

Vastaja: No selles mõttes, et see, see ongi.. ta on nagu aeganõudev. Ise kui ma korra lugesin neid punkte, et mul siuke, selline küsimus, et kuidas seda nagu ettevõtete jaoks kuidagi lihtsustada. Et okei põhi nagu on olemas eks ole, aga ikkagi nagu kuidagi seda spetsiifikat ... et noh, tekkis näiteks selline idee, et kui sa kasutad ühte spetsiifilist raamatupidamistarkvara eks ole, siis üldiselt ikkagi nagu mingeid tehinguid ja tegevusi tehakse või noh, mingid arvestuspõhimõtted lähtuvad sellest tarkvara spetsiifikast. Näiteks, et kui sa oled Directos, siis Directo laoarvestus käib alati FIFO järgi. Et võib-olla oleks siin näiteks selline koht, kus tarkvaraarendajad noh, näiteks oleksid valmis

pakkuma mingit oma... noh tarkvarasiseselt tulevad sulle igasugused kontoplaani teemad ja muud asjad, et võib-olla nagu kui sealt nende poolt tuleks mingi algatus, et pakkuda midagi sellist, aga noh, ma väga ei usu, et, et nad oleks mingist sellisest asjast huvitatud.

Küsija: Mhm, ja üks raamatupidaja tõi ka selle välja, et, need ... see väike väikeettevõtte võib ka nii väike olla, et, tal ei oleks vaja sellist suurt asja, et tal ei ole isegi raha maksta selle eest, et väikeettevõtetel võiks ka väga-väga lihtsustatud versioon olla hoopis sellest kui üldse ... noh, praegu on mikroettevõtjad ei pea koostama.

Vastaja: Nii et jah, aga seal võib-olla nagu, et läheb küll väikeettevõtte kategooriasse, aga tegemist ikkagi nagu suhteliselt väikse ettevõttega, et jah siin on nagu raske tuua seda piiri. Ja ta on tegelikult väga nagu spetsiifikast kinni, et ütleme, et ettevõtte, ma ei tea, kes läheb väikeettevõtja kategooriasse, aga tegutseb näiteks mingis põllumajandussektoris eks ole, kus võib-olla seal mingeid teemasid on vaja õiglasel väärtuses ja mingit kajastatakse soetusmaksumuses ja ühesõnaga see valdkond on iseenesest juba nagu keerukam. Või mingi krüptoteemad on ju, et kas või seesama väike mikro eks ole, aga tegutseb mingite krüptoasjadega, et seal tegelikult oleks ju mõistlik nagu mingid põhimõtted nagu kirja panna, et kuidas sa nagu nendega toimetad. Et natukene on sõltuvuses selle valdkonnaga ka, kus ettevõtte tegutseb.

Küsija: Mhm, okei ja siis mul on veel viimane küsimus, et kas sise-eeskiri peaks erinema ettevõtetel, kellel pakub teenust raamatupidamise teenust pakkuv ettevõtte või kui töötab raamatupidaja seal töölepingu alusel, et kas neil peaks olema erinev sise-eeskiri?

Vastaja: Noh, mina olen kogu aeg ise nagu mõelnud seda, et tegelikult ju ei ole vahet sellel, et kas ettevõttes raamatupidaja on palgal või ostab teenust. Sisuliselt on tegemist ikkagi nagu mõlemal juhul nagu tugiteenusepakkujaga ja lihtsalt see formaat, kuidas sa sellele inimesele nagu tasu maksad on nagu erinev. Ehk et nagu sellest lähtuvalt mina loeksin ka tegelikult sisuliselt selle inimese, kes on nii-öelda palgal teenusepakkujaks. Võib-olla seal võib tekkida küll mingeid erisusi sisse, ütleme selles mõttes, et et kui on nagu teenusepakkuja, siis mingid protsessid nagu on majasiseselt lahendatud ja mingid protsessid nagu teenusepakkuja poolt lahendatud aga, aga nagu ka tavalise sise-eeskirja koostamisel ju tegelikult mingitel juhtudel tuuakse välja vastutajad eks ole. Seal sa saadki ju tuua välja, kui ütleme, et on nagu väline teenusepakkuja, ka need vastutajad, et selle selle eest vastutab nii-öelda raamatupidaja ja selle eest vastutab see ettevõtte sisemine isik.

Küsija: Ehk siis see on seesama, et kui on mingid eripärad, siis need lihtsalt võiks kirjas olla?

Vastaja: Jah, aga no samamoodi on ka nagu sisesele, et kui on sisemine raamatupidaja, et ka seal ju pannakse nagu erinevad vastutajad. Ma ei tea, et aruandev isik esitab selleks ja selleks tähtajaks

mingid aruanded on ju. Lihtsalt see nagu ma isegi arvan, et seal nagu ei ole väga erisust. Nagu ma ütlesin noh, minu jaoks on nad mõlemad teenusepakkujaid, lihtsalt see, et kuidas nii-öelda tasu makstakse, on nagu erinev.

Küsija: Mhm okei. Siis mul said küsimused läbi.

Vastaja: Kas ma tohin ka küsida, et kuidas see teema üldse sinuni jõudis või miks sa selle valisid ja kuhu sa oma uurimisega hetkel oled jõudnud?

Küsija: Hakkasime töö juures tegema, et ettevõttele ja siis ka tegelikult mõnele kliendile. Siis siis tekkiski sealt, et hakkasime vaatama, et tegelikult nagu mingisuguseid asju tuleks juurde panna, mida seaduses ei ole. Ja, ja siis sealt tekkiski teema.

Vastaja: Mhm okei, aga olete te jõudnud mingile, mingile arusaamisele, et mingid asjad, mida seaduses ei ole, et nagu kindlasti peaks olema sise-eeskirjas?

Küsija: Ma praegu siin veel teen neid intervjuusid ja ei ole kirja pannud, aga noh, kõige suurem ongi see just, et et need ikkagi ei vasta praegu. Kui isegi kui on tehtud, siis nad on tegelikult suhteliselt mõtted dokumendid, et väga harva satuvad sellised noh ... audiitorid just ütlesid, et väga harva satub selline sise-eeskiri, mis on nagu hästi tehtud või on kasulik, et see on kõige-kõige suurem, aga samas ma veel ei tea, mis see lahendus nagu oleks, et kuidas toimima saaks niimoodi, et ettevõtte teeksid korralikult.

Vastaja: Et ühesõnaga sellist nagu seaduse muutmise vajadust, nagu sa ei näe, et ma küsin seda sellepärast, et ma olen seal raamatupidamise toimkonnas ja ma mõtlesin, et noh, et kui sinu tööst oleks võib-olla välja kasvamas mingi ettepanek nagu seadusemuudatuse osas, siis mul oleks hea seda nagu kaasa võtta ja sellele tuginedes nii-öelda mingeid ettepanekuid teha.

Küsija: Ma ei ole jõudnud neid kõiki veel ümber kirjutada ja analüüsida, et kui mul sealt midagi tuleb, siis ma kindlasti annan teada, kui sealt mingi hea lahendus tuleb.

Vastaja: Ja ma saan aru, et pärast on ju avalik ka, et põhimõtteliselt saaksin veel nagu uurida, et mis sealt nagu tuli siis välja.

Küsija: Jaa, et siis ma annan teada. Suur aitäh intervjuu eest.

Vastaja: Jaa, palun. Nägemist.

Küsija: Nägemist.

Lisa 7. Intervjuu vastused intervjuueeritavalt 2

Vastused saadetud autori e-mailile 9. aprillil 2021.

Küsimused audiitorile:

- 1) Mis on teie kogemus, kas ettevõtetel on üldiselt koostatud raamatupidamise sise-eeskiri?
Suuremate puhul – jah. Eriti nende puhul, mis kuuluvad rahvusvahelistesse grupidesse.
- 2) Kas te peate raamatupidamise sise-eeskirja koostamist oluliseks või arvate, et see on pigem kohustus, mida seadus nõuab?
Kui tegu eraldi ettevõttega, mis ei kuulu konsolideerimisgruppi, siis minu arvatest ei ole see väga oluline. Oluline info on toodud arvestuspõhimõtetes (aruandes) niikuinii.
- 3) Kas teie arvates pööravad ettevõtted sise-eeskirja koostamisele piisavalt tähelepanu?
Ei pööra.
- 4) Kas üldiselt ettevõtete raamatupidamise sise-eeskirjad sisaldavad vaid raamatupidamise seaduses nõutud teavet või on lisatud sinna ka enamat, lähtudes ettevõtte vajadustest?
Sõltub ettevõtetest. Mõni koostab täpsemalt, mõni üldisemalt.
- 5) Milliseid puuduseid esineb kõige sagedamini raamatupidamise sise-eeskirjades?
Puuduseid ei ole täheldanud. Probleem pigem selles, et neid ei järgita.
- 6) Kas teie arvates peaksid raamatupidajad osalema raamatupidamise sise-eeskirja koostamise koolitustel?
Ei pea.
- 7) Kas raamatupidamise seaduses § 11 vajaks teie arvates muutmist või täiendamist? Kui jah, siis mida peaks muutma?
Kohustus võiks jääda vaid suurematele ettevõtetele või sise-eeskirjade kohustus võiks olla piiratud vaid hinnangutega, nagu nt põhivara arvele võtmise piir, amordimäärad, varude reservi ja nõuete reservi poliitika.
- 8) Kas teie arvates peaksid ettevõtetele, kus on töölepingu alusel töötav raamatupidaja või kui ostetakse raamatupidamise teenust sisse, kehtima erinevad nõuded raamatupidamise sise-eeskirja koostamisel? Miks te nii arvate?
Ei pea. Ei näe olulist vahet.

Lisa 4. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina, Victoria Koitsaar

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Raamatupidamise seaduses raamatupidamise sise-eeskirjale esitatud nõuete muutmise vajadus”,

mille juhendaja on Monika Nikitina-Kalamäe,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingu tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtjaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. jq 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.